מדינת ישראל

משרד החוץ
ירושלים

תאריך: ח' באדר תשל"ט
7 במרץ 1979
מספר:

סודי

אל :
מאת: מנהלת מזתי"ם

105.1
ולפן

המהפכה באיראן

סיכום ופתח דבר:

שינוי המשטר באיראן הינו מהפכה אמיתית בדומה לזו הצרפתית או הרוסית ולא הפיכה המבוצעת על ידי קבוצת כוח, בדרך כלל הצבא, כפי שאירע בארצות המזה"ת ב-30 השנים האחרונות.

מהפכה זו הינה תולדת התמורות החברתיות העצומות שחלו באיראן בשל הפיתוח המהיר והמודרניזציה המואצת; אלה הביאו להגדלת הפער בין עיר (כפר) ובין עני לעשיר; גרמו לתנועת אוכלוסין מהכפר לעיר, להיווצרות פרולטריון עירוני, ושכבת משכילים גדולה, ויצרו ציפיות ותקוות.- מעבר מזה, ומעבר מזה - מונרכיה אבסולוטית, דיקטטורית, ריכוזית, ללא בסיס עממי, ללא שינוי מהותי באופי המשטר, או בדפוסי שלטונו המדיני והמנהלי - במקביל לתמורות החברתיות. כך נוצרו מתחים חברתיים שעל גביהם צמחה תנועה מהפכנית הדורת תסכול ואיבה לשאה ולמשטרו.

בגלל תנאיה המיוחדים של איראן הפך הממסד הדתי לנושא דגליה וחומייני - שעוד ממקום גלותו בעיראק תבע את הדחת השאה - למנהיגה המוכר על ידי כל גורני ההתנגדות.

הנה כי כן היו חילופי המשטר בלתי נמנעים, אולם אישיותו של השאה, שיטות ממשלו והתנהגותו בעת המשבר האיצו והחישו את התהליך במידה רבה, ושיוו לו את אופיו המיוחד.

ברצ"ב ננסה לנתח בהרחבה את הגורמים שהביאו למהפכה ולתאר את תהליך ההתדרדרות.

בברכה,

י. ורד

יעל ורד

5.3.1979

איראן - גורמי היסוד למהפכה

א. תחת שלטונו של השאה הצטברו באיראן לחצים חברתיים אשר במרוצת רוב תקופת שלטונו לא ניתן להם כמעט פורקן לגיטימי. לפני כשנתיים פתח השלטון פתח לשחרור כלשהו של הלחצים הללו, אולם התוצאה לא היתה שחרור מווסת של הלחץ אלא התפרצות אשר השלטון לא הצליח להשתלט עליה ואשר בסופו של דבר מוטטה את המשטר המלוכני. בחלקה הראשון של הסקירה ייסקרו גורמי היסוד שהיו טמונים בשורשי התהליך הנזכר.

1. <u>בית המלוכה</u>: ל"שושלת" הפהלוית (שכללה בס"ה את השליט האחרון ואת אביו) לא היתה כל אחיזה באוכלוסיה. "האידיאולוגיה" שבעזרתה חשב השאה האחרון ללכד את העם אחריו, היתה מלאכותית, מנותקת מהמציאות ומהמסורת האיראנית, וגם הוא וגם המפלגה שהקים השליט כמכשיר להגשמת האידיאולוגיה - לא נקלטו והוכחו ככשלון מוחלט.

אין ספק, להערכתנו, שלשאה עצמו, אשר פעל בהתאם לאמרה "המדינה זה אני", היתה מגמה אמיתית להפוך את איראן למדינה מודרנית, חזקה, מפותחת ומתקדמת, לפי הבנתו, אך המשטר הרכוזי הקיצוני שהנהיג מנע מהאוכלוסיה השתתפות בעיצוב גורלה. במקביל הקיף עצמו השאה בפמליה של אומרי הן שבמקרה הטוב היו אנשי ביצוע נאמנים (אך שגם להם חסרה תמיכת האוכלוסיה) ובמקרה הגרוע היו אופורטוניסטים.

כפועל יוצא מגישת השאה לשלטון ראו בני המשפחה המלכותית את המדינה כרכושם הפרטי, וכך נהגו בה. כתוצאה רוכז בידיהם ובידי שכבה דקה של מקורביהם עושר עצום מנקר עינים מלווה בשחיתות רחבת מימדים. הדבר הביא מצד אחד למרירות, לניכור בין הרוב המכריע של האוכלוסיה לבין השכבה השלטת ולהעמקת הפערים החברתיים, ומצד שני להגברת הצפיות של האוכלוסיה (ששאפה לשיפור מצבה) אשר לא באו על סיפוקן, מה ששימש אח"כ כר פורה ונוח לפעילות האופוזיציה.

2/.

2. <u>האינטלגנציה החילונית</u>: במסגרת תהליך המודרניזציה שהנהיג השאה הושם, בין היתר, דגש גם על ביעור הבערות, הרחבת החינוך והעלאת רמתו. על אף שהישגים בתחום זה ודאי שלא היו כה מרשימים כפי שהשלטון הציגם, צמחה בכל זאת שכבת משכילים שחלקם אף קיבל חינוכו מחוץ לאיראן, בעיקר במערב. באיראן עצמה היו ב-1978 - 100,000 בוגרי אוניברסיטאות, ו-200,000 סטודנטים. שכבה זו נחשפה לרעיונות חברתיים ופוליטיים באשר למהות המשטר, אשר עמדו בסתירה לתנאים החברתיים והפוליטיים ששררו באיראן תחת השלטון האוטוקראטי המוחלט של השאה.

בקרב שכבה זו צמחו, בדרך הטבע, מגמות פוליטיות שונות, שהעיקריות בהן היו הליברלית והשמאלנית. משכילים אלה, שנמנעה מהם כל אפשרות להתבטאות ביקורתית, הפכו למוקד של אי-שביעות רצון, מרירות ותסכול. בקרב קבוצה זו צמחה גם חלק מהמנהיגות של האופוזיציה החילונית על גווניה השונים. בגלל מוצאם החברתי של בני שכבה זו היו לכמה מהם קשרים ושיתוף אינטרסים עם המעמד הבינוני ו/או עם חוגים מסורתיים ודתיים, אשר חלקם נפגע בצורה זו או אחרת מהמודרניזציה שהנהיג השאה. מספר משכילים פנו אף לפעולה מחתרתית, גם אלימה, אולם רובם - נאלצו להסתגל ולהשלים עם אי-יכולתם להתבטא ולהשתתף בקביעת מדיניות (או לגלות לחו"ל), כל עוד שרר במדינה משטר דיקטטורי הלכה למעשה. אך ברגע שהותרה הרצועה פרצו אל פני השטח. עם הנהגת מדיניות הליברליזציה המוגבלת, ע"י השאה לפני כשנתיים הופיעה אינטלגנציה זו על הבמה הפוליטית במסגרת גופים שונים שבעצם התארגנותם וכן בנושאי פעילותם היוו ביקורת על השלטון וקריאת תגר על מדיניותו. ביניהם: אגודות המשפטנים, עוה"ד, האגודה להגנה על זכויות האזרח, תנועת החרות אשר תבעו שחרור אסירים פוליטיים, חופש ביטוי, בחירות חופשיות וכדומה. במקביל הופיעה מחדש "החזית הלאומית" - מעין ארגון גג שבמסגרתו פעלו האגודות השונות ואשר אח"כ הפכה למוקד הפעולה האופוזיציונית החילונית הליברלית נגד המשטר.

פעילותו של אותו חלק מהאינטלגנציה אשר היגר או נמלט מאיראן ואשר נושאי דגלו היו הסטודנטים האיראנים בחו"ל וארגוניהם, מיקדה את דעת הקהל במערב למתרחש באיראן, באמצעות מערכת תעמולה והסברה ובפעולות מחאה אלימות נגד

אובייקטים איראנים רשמיים (שהוגברו בהזדמנויות מיוחדות, כגון ביקורי השאה בבירות המערב). פעילות זו גם הזינה את האופוזיציה בתוך איראן ותרמה לחיזוקה.

האינטליגנציה השמאלנית מיקדה פעילותה גם בפעולות התארגנות בכמה מגזרים: בקרב הסטודנטים באוניברסיטה; וכפי שהתברר אחר כך גם בארגוני עובדים מסויימים – כגון בתעשיית הנפט ובהסתדרות המורים, ובכמה משרדי ממשלה, ובעת ובעונה אחת בפעילות מחתרתית וטרוריסטית כאשר כבסיס לוגיסטי בשוח משמשת להם גרמ'ז.

בדיעבד התברר שהשמאל והליברלים נכנסו למאבק נגד השלטון יחד עם הדתיים מבלי שהיו מודעים כלל לכך שחומייני חותר ללא פשרה להקמת רפובליקה איסלאמית.

3. <u>הכשלון בחקלאות</u>: חלק נכבד בתכנית המודרניזציה של השאה תפסה הרפורמה האגרארית, שנועדה לשפר מעמדם הכלכלי של החקלאים ולהבטיח מוצרי חקלאות לצרכי האוכלוסיה. תכנון לקוי וביצוע כושל גרמו לכשלון הרפורמה. בתכנון הושם דגש על הקמת מפעלים אגרו-מכניים גדולים במקום להעמיד אמצעים והדרכה לרשות החקלאי על-מנת להעלות רמת חייו ולהגביר הייצור החקלאי. כתוצאה קמה מחדש שכבה חדשה של בעלי קרקעות גדולים (שכללה גם את בני משפחת המלוכה) וחברות לעיבוד חקלאי בשותפות איראנית וזרה, בעיקר אמריקנית. אותם כפריים שלמעשה נושלו מעל אדמתם אבדו כל דחף לעבד את הקרקעות שנלקחו מהם – וכתוצאה נפלטו מהכפר. מדיניות מחירים נמוכים לתוצרת החקלאית-גורם נוסף לנטישת הכפר. בד בבד גבר כוח המשיכה של הערים ובמיוחד טהראן ואספהאן, אשר כתוצאה מזרם הכנסות הנפט, ומהפיתוח המואץ, נוצרו בהן מקורות תעסוקה רבים. על מגמת התמורה ברמת החיים של העירוניים בהשוואה לכפריים מצביעה העובדה שבעוד שהיחס בין הצריכה העירונית לבין הצריכה הכפרית היה ב-1959 1:2 הרי ב-1972 היה 1:3. מעבר לכך אותם כפריים שהגיעו לערים הפכו לפרולטריאט עירוני עקור ומנוכר, מנותקים,

לעתים לחדשים רבים, ממשפחותיהם. עקורים אלה התרכזו בשכונות העוני בערים ובעיקר בטהראן, בלי כל סיכוי לשפר את רמת חייהם, כאשר לנגד עיניהם בזבוז מנקר עינים של השכבות העליונות.
בנוסף לכך הפך הכשלון בחקלאות את איראן ממדינה שסיפקה צרכיה במוצרים חקלאיים למדינה התלויה בייבוא מוצרים אלה - בהוצאה כספית ניכרת.

4. המודרניזציה הכושלת: בשאיפתו לעשות את איראן למדינה מפותחת פנה השאה למודרניזציה בנוסח המערב. הושם דגש על תכניות פיתוח גרנדיוזיות בעיקר בתעשיה, שעה שחוסר דאגה להכנת תשתית מתאימה - יצר צוואריי בקבוק במרבית מגזרי הכלכלה והשירותים. במקביל - הרי למאמץ המודרניזציה היה בעצם טבע ארפי חילוני ואנטי- מסורתי, וכתוצאה התערערו ואף נהרסו מסגרות חברתיות מסורתיות שבהן חייתה הארכלוסיה במשך דורות רבים, וזאת עוד בטרם הוכנו כלל מסגרות אחרות שהיו יכולות להיות מסוגלות להעניק לחברה יציבות וערכים שתוכל להזדהות אתם.
המצב בתחום זה עוד הוחמר בעקבות העליה העצומה בהכנסות הנפט לאחר מלחמת יו"כ. תכניות הפיתוח ותקציביהן נופחו ותנופת הפיתוח הואצה מבלי שייעשה נסיון לתקן את הליקויים שהוזכרו לעיל. כתוצאה "התחממה" הכלכלה וגברה האינפלציה, והפער החברתי שהיה גדול כבר לפני כן עוד העמיק. מ-1972 עד 1975 עלה חלקם של שני העשירונים העליונים בהכנסה הלאומית מ-57.5% ל-63.5%, ושל ארבעת הבינוניים ירד מ-31% ל-25.5%, ושל ארבעת התחתונים - מ-11.5% ל-11%.

5. הממסד הדתי: יש להדגיש שבאיסלאם השיעי אין כל לגיטימציה לכל שלטון חילוני שהוא, אפילו יהא השליט עצמו שיעי. אולם בדיעבד, כאשר השלטון החילוני היה חזק, השלימו ראשי הדת בדרך כלל עם קיומו, בדלית ברירה, אך מבלי לוותר על העמדה האידיאולוגית הנזכרת. החלשותו של השלטון היתה גורם מדרבן לקריאת תגר מצידם עליו, אם כי מעולם לא הגיעו לשלטון במדינה.
מדיניות המודרניזציה החילונית שהנהיג השאה האחרון (ולפניו גם אביו מייסד השושלת) נתפסה ע"י ראשי הדת והממסד הדתי כולו כפגיעה הן באיסלאם ובעקרונותיו והן במעמדם הם. הרפורמה האגרארית, למשל, נטלה מידיהם את

הפיקוח על נכסים קרקעיים גדולים והכנסותיהם (נוסף לפגיעה בפרנקציונים שטפלו בהם ונהנו מהם); החינוך החילוני - הירוה פגיעה בערכי הדת והמסורת (נוסף לכך שעשוי היה לשלול פרנסת מורי הדת); ושחרור האשה - נתפס כמערער יסודות החברה האיסלאמית. תהליכי מודרניזציה אלה שהוגברו מראשית שנות הששים עם הנהגת "המהפכה הלבנה" (תכנית הרפורמות של השאה) נתקלו בהתנגדות ראשי הדת, וב-1963 אף הביאו לעימות גלוי עם השלטונות אשר בראשו עמד חומייני שגורש אחר כך מאיראן. אם כי מדיניות היד החזקה שבה נקט השלטון מאז פגעה ביכולתם של אנשי הדת לפעול גלוית בתחום הפוליטי הרי שלמעשה נשאר כוחם הרדום בלתי מעורער.

שלטון השאה בשנים האחרונות לא אפשר כל התבטאות אופוזיציונית לגיטימית, והדרך היחידה שנותרה להתבטאות מסוג זה היתה במונחים דתיים, זאת גם משום שאיפת השאה להציג עצמו כשיעי מאמין (על-מנת לנסות לזכות באהדת האוכלוסיה). משום כך הפכו אנשי הדת ומוסדות הדת למוקדים שאליהם פנתה האוכלוסיה לסעד מוסרי (נגד הקיפוח הכלכלי והחברתי, על רקע ערעור רוב המסגרות החברתיות האחרות). בכך אף חוזק מעמד המנהיגות של ראשי הדת. יתר על כן גם קבוצות חברתיות וארגונים חברתיים-כלכליים שנפגעו מהרפורמות שיתפו פעולה עם הממסד הדתי ותמכו בו גם חומרית, כמוצא לרגש האיבה שלהם לשלטון.

6. <u>הבאזאר</u>: בין המערכות החברתיות-כלכליות שנפגעו ע"י המודרניזציה והרפורמות יש למנות את הבאזאר, בעיקר זה של טהראן, אשר היווה מוקד הפעילות הכלכלית ברחבי איראן וכיוון אותה. למערכת זו, שפעלה בדרכים מסורתיות (למשל ללא בנקים), שהתבססה על יוזמה חפשית ללא כל פיקוח והכוונה ממשלתיים, היתה גם מסורת של ש"פ עם הממסד הדתי וכן עם מערכת גילדות בעלי המלאכה והסוחרים.

חדירת השלטון לתוך מערכת הכלכלה (באמצעות תכנון כלכלי, פיקוח על היבוא והיצוא, הנהגת מערכת בנקאות, מסוי וכדומה) והמודרניזציה העלו מעמד בינוני חדש אשר דחק את רגלי אנשי הבאזאר ופגע במעמדם הכלכלי והחברתי. עם זאת עדיין רכוז בידיהם לא מעט אמצעים חומריים וכן שליטה על מקורות הפרנסה של האלפים הרבים של המועסקים בבאזאר עצמו ובפעילויות

הכלכלירת הקשורות בו. משום כך היה ביכולתם לשתק חלק ניכר מהפעילות הכלכלית במדינה, ומצד שני להעמיד אמצעים חומריים לרשות אותם מוקדי כוח בעלי אינטרסים דומים לשלהם (למשל, כפי שעשו, לרשות מנהיגי הדת).

7. <u>שיטת השליטה של השאה:</u> נוסף לאופי הטוטאליטארי של המשטר שהנהיג, נקט השאה בקו של "הפרד ומשול" בתוך המערכת השלטונית הן האזרחית והן הבטחונית על זרועותיה. הקריטריון העיקרי במינוי ראשי המערכות הללו היתה נאמנות וצירות מוחלטים לשאה. ואינדוקטרינציה מתאימה הופעלה בקביעות במיוחד כלפי הצבא, על כל דרגיו. השאה פעל לא רק כמקור הסמכויות במדינה אלא אף כמקבל ההחלטות היחיד בכל הנושאים, לעתים עד לנושאים משנים לחלוטין. בצבא לא פעל מטה כללי, וכל אחד מראשי הזרועות דיווח ישירות לשאה, וממנו קיבל הוראותיו; בממשלה לא פעל קבינט כגוף מקבל החלטות אלא רק כגוף מבצע הוראות השאה. נוסף לכך בתקופה הקריטית האחרונה איבד השאה, בזה אחר זה, את יועציו האישיים (שרי החצר) הנאמנים שהיו עשויים, אולי, להשפיע על החלטותיו.
כתוצאה נמנעה הוצרות שכבת מנהיגות ראויה לשמה הן במגזר האזרחי והן במגזר הצבאי-בטחוני, וכל יציבות המערכת היתה תלויה במידת נחישותו ויכולת תפקודו של השאה עצמו. כאשר, במרוצת השנה האחרונה, החלו להתגלות סימני הססנות וחוסר מנהיגות של השאה, ועוד יותר כאשר החל השאה למצוא "שעירים לעזאזל" במאמץ לשכך את הביקורת וההתנגדות לשלטונו, והשליך לכלבים את ראש המוסד, רה"מ ואישים בכירים אחרים, כך התמוטטו, בזו אחר זו, כל אותן משענות שעליהן היה אמור שלטונו להישען: בתחילה "הסאוואק", אח"כ "נאמני" השאה בשלטון האזרחי (לרבות המפלגה שהקים), ולבסוף גם הצבא. יכולת הפעולה שלו נשחקה ע"י הוצאתו לרחובות על-מנת להשליט סדר, אך תוך מניעתו מנקיטת יד חזקה נגד מתפרעים ומפגינים, ויכולתו לפעול למניעת ההדרדרות שותקה למעשה.

8. <u>כוחות הבטחון והצבא:</u> האחריות לבטחון פנים חולקה ע"י השאה בין הצבא, המשטרה, הג'נדרמריה והסאוואק, כשכל אחד מכוחות אלה כפוף ישירות לשאה, וללא תיאום ביניהם. כאשר התמוטטו בזה אחר זה כוחות הבטחון האחרים נשאר

הצבא כמשענת האחרונה שהיתה עשויה, אולי, להבטיח את המשך משטר השאה. כאמור מנע השאה הוצרות שכבת מנהיגות בצבא. יתר על כן השאה מנע, ובמתכוון, היווצרות מוקד כוח עצמאי כלשהו בתוך הצבא שלא יהיה נתון למרותו הוא, ובמסגרת זו אף הרחיק מהפיקוד מפקדים אמביציוזים בעלי יוזמה ושיעור קומה (למשל גנרל ג'אם). סלקציה זו הנמיכה את רמת הפיקוד העליון ועשתה אותו למכשיר פסיבי חסר יוזמות ותעוזה. כאשר ניתן היה, אולי, לעצור את ההדרדרות ע"י הפעלת הצבא, שעה שהשאה גילה חוסר החלטיות, לא היו הגנרלים מסוגלים לקבל החלטה להפעיל עצמאית את הצבא, או לפחות לכפות על השאה את הפעלתו, פרט לפעם אחת. וכך כאשר ירד השאה מעל הבמה, לא היתה צמרת הצבא מסוגלת להפעיל את הצבא ולהשתלט על המדינה, אלא נגררה אחר המאורעות, כל זאת שעה שלכאורה לפחות שלמות הצבא - כגוף - לא נפגמה, למרות עריקות במקומות שונים. עם זאת במקרה היחיד של עימות של ממש בין חיילי המשמר המלכותי לצוערי חיל האוויר וההמונים שהתלוו אליהם - נשברו החיילים עד מהרה, מחוסר מוטיבציה ואולי מפחד שיירשו גיהינום כאזהרת חומייני.

ב. ההדרדרות

1. קיים קושי בנסיון לקבוע את הזמן המדוייק לתחילת ההדרדרות של משטר השאה באיראן, היות ואנו דנים בתהליכים נמשכים של התבטאוירת גורמי התסיסה שהוזכרו בפרק הקודם. אופוזיציה פעילה לשאה היתה קיימת משך שנים כשביטויה המעשי בא בפעולות טרור ספורדיות אשר הוגבלו בדיעבד במעגל פעילות הנגד הנרקשה של שירותי הבטחון ונשארו ללא אימפקט ציבורי ממשי. החל משנת 1975 גוברת הפעילות הנ"ל בשתנועות המחתרת מימין ומשמאל בודאי מודעות לתסיסה ולרגשות הזעם המצטבר באוכלוסיה. בשנת 1976 לא עובר שבוע ללא פעולת טרור. בשנה זו מתחילה פעילות ציבורית, ארגונית פוליטית בכותלי האוניברסיטאות שמגיעה לידיעת הציבור, הרואה בהן בסיס לפעולת המחאה ובסטודנטים אובייקט וחומר פוטנציאלי לתנועות הטירור.

2. בד בבד עם פעילות טרוריסטית גוברת, מתחים חברתיים והתערערות ערכים ומוסדות מסורתיים חש השאה לקראת סוף 1976 בלחץ אמריקני גובר בנושא זכויות האדם, שבא יחד עם לחצים דומים של גופים בי"ל כצלה"א, אמנסטי ועוד. מלחמת הבחירות בארה"ב ותפיסתו של קרטר את נושא זכויות האדם הופכת למדיניות הרשמית של ארה"ב כבר ביום השבעתו לנשיא ב-20/1/77. השאה הקשור בטבורו לארה"ב מאמין שתדמית "נכונה" בנושא זה בדעת הקהל האמריקנית ובקונגרס הינה חיונית למשטר ובשל כך גם לאיראן והוא מחוייב איפוא בפעולה. נוסף לכך התקלות הרבות בביצוע תוכניות הפיתוח שהואצו מ-1974, הוכיחו שלא ניתן להמשיך ללא הפחתת הריכוזיות, ההכוונה מגבוה והתרת רסן במידה מסויימת. בדיעבד מהווה התרת הרסן מצד השלטון האיראני את האות להדרדרות המעשית. יכולתו של שלטון צנטרליסטי-אבסולוטי להתקיים איננה עולה בקנה אחד עם ליברליזציה ומועד זה, שבו החליט השאה להוסיף את מימד הליברליזציה המכוונת והמבוקרת לסיטואציה האיראנית הוא תחילת הסוף של המשטר.

3. הפריצה האופוזיציונית לציבוריות האיראנית חופפת את תחילת נשיאותו של קרטר. בפברואר 77 מופצים מכתבי המחאה המחתרתיים הראשונים באלפי עותקים בין סטודנטים, אנשי רוח ועתונאים וכן בבזאר טהרן. האלמנט הדתי עדיין איננו מתבלט אולם עצם ההפצה בבזאר משמעותית להתפתחויות בהמשך בשל הקשר ההדוק בין הבזאר לממסד הדתי. מכתבי המחאה המופנים לרוה"מ ולשאה והחתומים בשמות מהווים תופעה חדשה ובלתי ידועה קודם לכן. משמעותי שעותקים ממכתבים אלו משוגרים דרך קבע לשגרירות ארה"ב בטהרן בבחינת "תעודת ביטוח" לכותביהם. המכתבים קובעים שהפרלמנט והממשלה חסרי כוח ביצוע והפעילות במדינה מנוהלת בהתאם לצורי המונרך. מותקפות התוכניות הכלכליות של הממשלה וההדרדרות בחקלאות. מודגש שהבעיות היומיומיות הינן תוצאה מהפעילות הכללית שהינה בניגוד לזכויות האדם. בשלב זה לא מועלות תביעות של ממש, אם כי משמעות הביקורת ברורה. בין חותמי המכתבים הראשונים אישים מפלגי "החזית הלאומית" לשעבר כולל גאורדי, סנג'בי, בחתיאר ופורוהר (המשרתים היום כשרים בממשלת בזרגאן, פרט לבחתיאר).

4. אוירת הביקורת הגלויה חודרת למפלגת השלטון היחידה ר'סתאחיז, יציר כפיו של השאה. במאי 77 מתפרסמת בעתונות קריאתו של הסופר חאג'ה נורי אל מזכ"ל "רסתאחיז" לערוך ויכוח פתוח בנושא מפלגות פוליטיות באיראן ושמהווה למעשה קריאת תגר על הצורך שבקיומה. תגובת המשטר הצטמצמה בהסברי המפלגה, כי חירויות האדם מתבטאות במסגרת המפלגה ובמסגרת הרחבה יותר של המונרכיה, החוקה ומהפכת השאה והעם. עם זאת ב-29/6 מבטא דריוש הומאיון סגן מזכ"ל המפלגה את תחושת המשטר כי משהו אמנם מתרחש בשטח ואומר: "התפרצה העצמה והפתאומית של מכתבי המחתרת מתפרשת כתוצאה מהשפעת המינהל האמריקני החדש בנושא זכויות האדם". למרות זאת היו אלו תגובותיו היחידות של המשטר שהמשיך במדיניות הליברליזציה ונרתע מנקיטת פעולה ביד חזקה כבעבר.

5. לקראת סוף יולי מתברר שהמשטר מתעלם לחלוטין מהבעיה הפוליטית וסבור שפתרון הבעיה הכלכלית יפתור גם בעיות אחרות. ב-6/8 מוחלף רוה"מ הורידה

ע"י אמוזגאר שקבע כעדיפות ראשונה את הלחימה באינפלציה וצמצום תוכניות החומש הגרנדיוזיות. על-מנת להקל בלחצים החברתיים מושם גם דגש על פתרון בעית השיכון החריפה. תנועת המחאה מעמיקה ומתפשטת ומקיפה גורמים נוספים, קבוצות האינטלקטואלים וארגוני סופרים ועורכי-דין, ממשיכים במכתבי המחאה. בראשונה מופיעות תביעות מפורשות במכתבים: ביטול המפלגה, חופש פוליטי ופיזור המג'לס. האלמנט הדתי מתחיל להתבלט באמצעות שת"פ בין מחתרות המוג'הדין הדתיים והפדאיין השמאלנים ובאוקטובר 77 הוא פורץ לרחוב: מתחילה הטפה במסגדים תוך קריאה להחזרת חומייני, וב-7/10 מתקיימת הפגנה ראשונה של אלמנטים דתיים ושמאלנים בריי (דרום טהרן). באוניברסיטאות טהרן התפרעויות סטודנטים הקוראים להפרדה בין נשים וגברים. המשטר עדיין אינו חש שהגורם הדתי הופך לכוח פוליטי. הוא ממשיך בדאגה לתדמיתו בנושא זכויות האדם תוך מתן היתר לביקורי הצלב-האדום בבתי-סוהר ושחרור אסירים פוליטים לפרקים. ביקור השאה בארה"ב וביקור נשיא ארה"ב בטהרן (נוב'-דצמ') מביא כצפוי להפגנות ולהשבתת אוניברסיטאות בכל רחבי המדינה. הדגש העיקרי של כל הגורמים על זכויות האדם.

6. בחודשים הראשונים של 1978 הגורם הדתי מוביל ברחובות, כשהמנהיג הבלתי מוכתר של הרחוב על גוניו השונים הוא חומייני הפועל ממקום גלותו בעיראק, באמצעות כרוזים, נאומים מוקלטים על סרטי-קול וחלוקת כספים, וקורא להדחת השאה.
הגורם הישיר ליוזמתו והגברת פעולתו: בסוף אוקטובר 1977 מת בנו של חומייני בעיראק והמנהיג השיעי סבור שנרצח בידי הסאוואק, ב-40 למותו הוא מפיץ כרוזים ארסיים נגד השאה, ב-7.1.78 המשטר מפרסם מאמר השמצה נגד חומייני. ב-7 וב-9 בינואר 78 הפגנות אלימות בקום, נופלים הרוגים ופצועים. באותו חודש מוקמת בטהראן הועדה לזכויות האדם בה מיוצגים האלמנטים השונים של האופוזיציה כולל נציג המגזר הדתי. מתחילה מחזוריות הפגנות כל 40 יום לזכר הרוגי ההפגנה הקודמת, בפברואר בטבריז נפגעים בתי קולנוע, עשרות סניפי בנקים ומרכז המפלגה כלומר מוסדות המסמלים את הפגיעה בדת, את החדירה המערבית, את הפגיעה בבזאר ואת מכשיר השלטון, כן גם במרס ב-13 ערים מרכזיות ברחבי המדינה. בסיס ומוצא להפגנות משמשים המסגדים והאוניברסיטאות,

המשתפים פעולה. השלטון מגיב עדיין במסגרת "זכויות האדם" כשסמכויות הסוואק לטיפול בפעילות עוינת מועברות למשטרה והוא נערך להתמודדות ציבורית ע"י גיבוש גורמים במשקל נגד להפגנות (באמצעות המפלגה, אירגוני נשים ועוד) אך לא בדרך של הכוח.

7. בחודשי אפריל-יולי 78 נמשכות הפגנות בכל רחבי המדינה במתכונת הקודמת ופורצות שביתות ספורדיות מעטות בתביעות שכר. רוב האוניברסיטאות במדינה מושבתות מלימודים ומחריפה הביקורת על המשטר במג'לס. ביוני פורשים מהמפלגה חברי המג'לס בני אחמד ופזשקפור ובראשונה מזה שנים מוגשות 250 הצעות תיקון לחוק המוגש ע"י הממשלה (חוק הבחירות). גל התפטרויות עובר על צמרת "רסתאחיז". בשלב זה הממסד הדתי הופך למנהיג כל גורמי האופוזיציה. תגובות השאה כלפי אירועים אלה, הססניות ופסיביות, תוך נכונות לדבר עם האופוזיציה. סימפטומטית לכך הדחת ראש הסאווק ב-6.6.

8. נכונות השאה למגעים עם האופוזיציה מהווה חידוש ביחסי השאה עם העם והוא רואה צורך בהיערכות חדשה בעיקר לגבי המגזר הדתי. ב-7/8 מתמנה שריף-אמאמי לראשות הממשלה. הרצון לקרב את הגורם הדתי מתבטא ברורות כבר בראיון הראשון שלו. רוה"מ מודיע שעדיפות ראשונה תינתן לדרך ההבנה ושיתוף הפעולה עם המנהיגים הדתיים והמולות ונוקט יוזמות של ממש: סגירת בתי-ההימורים, ביטול לוח השנה הקיסרי (שהונהג בהוראת השאה) וחזרה ללוח המוסלמי. הוא מוציא לגימלאות עשרות גנרלים תוך הבלטת שמות הבהאים שבתוכם. במקביל מבטל אמאמי את הצנזורה על העתונות, מתיר שידור ישיר מישיבות המג'לס ומנהל מו"מ עם ראשי החזית הלאומית ועם מנהיגים דתיים מתונים. הוא נענה לתביעות השכר של השובתים. אולם הממסד הדתי חש עתה בחולשת השלטון המרכזי ובכוחו הוא. הוא מודיע שאין צורך בהבנה עם השלטון, שכן תביעותיו מעוגנות בחוקה וההפגנות נמשכות ומתחזקות. תביעות הדתיים: גירוש הבהאים מכל עמדה, פירוק הסאוואק והחזרת חומייני. התביעה להפלת השאה אינה מופיעה עדיין באופן ממוסד אלא רק כסיסמא במקומות מוגבלים.

מן העבר השני מודיע פורוהר שמטרות החזית היינן המלחמה בדיקטטורה ובקולוניאליזם, כשברור עתה שהכוונה לצורת שלטון השאה. 14 מפלגות מודיעות על חידוש פעילותן. מאידך השאה מודיע ב-10/8 כי תותר פעילות מפלגתית וכי ימשיך בליברליזציה בה החל 18 חודש קודם לכן. (ראשית נשיאותו של קרטר!). יצויין שגם ליברליזציה זו מבוקרת, מוגבלת ומוכתבת מלמעלה.

9. ב-20.8 נספים בשריפה בבית קולנוע באבדאן כ-400 איש והאופוזיציה מאשימה את הסוואק. הלם השריפה גורם להאצת ההתדרדרות. חודשי ספטמבר-אוקטובר עומדים בסימן של הפגנות הענק בהנחייתה ובשליטתה הברורה של המנהיגות הדתית ובהתחלת קפאון כלכלי באמצעות שביתות מקיפות בכל השירותים הציבוריים כולל מגזר הנפט. נראה שבשלב זה האופוזיציה שוב איננה מסתפקת בשינויים בדרכי השלטון אלא חותרת להפלתו ואילו גורמים מתונים כעלי אמיני קוראים להקמת מונרכיה קונסטיטוציונית וממשלת קואליציה של גורמי ההתנגדות. בשל האנרכיה המתפשטת מוטל ב-8/9 משטר צבאי על טהרן ו-11 ערים נוספות ל-6 חודשים, שאין הממשל מעז להפעילו מעשית ומתגלה בכל חולשתו. הפירוס נמשך וב-1/10 פורזה מפלגת רסתאחיז. ב-6/10 מגיע חומייני לפריס וסנג'בי ובזרגאן יוצאים להתיעץ עמו. השביתות מתפשטות ומתרכזות בדואר, במכס, בנפט ובמפעלי תעשיה גדולים. מתרבות הפגיעות בזרים. השאה שוב אינו מתפקד כמנהיג פעיל ודומה שאיבד רצונו לשלוט. אישים שנפגשו עמו מתרשמים מהתמוטטות נפשית וחוסר אונים מוחלט.

10. ב-6/11 מתמנית ממשלה צבאית בראשות גנרל אזהרי לאחר יום של מהומות והצתות בכל רחבי טהרן כשהצבא עומד מן הצד במופגן - לרגע מתקבל הרושם שהשאה החליט על יד תקיפה. נעצרים מספר שרים כולל הווידה וסנג'בי שחזר מפריס - והודיע שהגיע להבנה עם חומייני. ההפגנות נמשכות בכל רחבי איראן להוציא טהרן ועתה נשמעות תביעות להדחת השאה. "החזית" יוצאת בהודעה שלמשטר המלוכני אין זכות לגטימית למשול. בניגוד למצופה במדינה נוקטת הממשלה

6/.

בצעדי פיוס נוספים כלפי האלמנט הדתי ומכריזה שחוקי המדינה הנוגדים את רוח האיסלאם יתוקנו בסיוע אנשי דת. הממסד הדתי איננו מגיב כלל. בדצמבר מתחדשות ההתפרעויות בטהרן ובראשונה נמסר על נשק חם בידי מפגינים. ב-10-11 לדצמבר מתקיימות תהלוכות האבל של העאשורה בהשתתפות מליוני איש. התהלוכות מהוות מסר ברור של ההשתלטות הגמורה של האלמנט הדתי כולל תביעותיו. בד בבד מקבלות השביתות הכלכליות אופי פוליטי כשלקראת סוף החודש הופכות השביתות בתעשית הנפט ובחברת התעופה לכלליות. הבנקים מתפקדים לסירוגין. כוחות הבטחון אינם משתלטים על הפגנות הרחוב בהעדר הוראות ו/או בשל חשש מהשחיקה שפקדה את הכוחות ומפחד תוצאותיו של עימות עם ההמון. מתרבות הידיעות על מגעים להקמת ממשלה אזרחית. דצמבר הוא גם החודש בו עוברת ארה"ב מתמיכה בשאה להחלטה מלווה בלחצים שעליו לעזוב את המדינה. בד בבד מופעל לחץ אמריקני כבד על הצבא למנוע הפיכה צבאית.

11. ב-1/1/79 מתפטר גנרל אזהרי ומתקיימים מגעים להרכבת ממשלה חדשה כשלשאה שסירב כל הזמן להתפטר ולצאת את המדינה ברור עתה שלא יוכל להישאר ולהמשיך בשלטונו. ב-5/1 מתבטא השאה בשיחה פרטית כי הוא רואה עצמו כמלך קונסטיטוציוני. ב-7/1 מרכיב בחתיאר את ממשלתו כשברקע הפגנות המוניות ושביתות בכל רחבי המדינה וכשבפרובינציות כבר נשמר הסדר הציבורי ע"י אנשי המנהיגות הדתית במקום. ב-16/1 יוצא השאה את איראן, מבלי להתפטר. הימים האחרונים עומדים בצל המאבק בין בחתיאר לחומייני כשהאחרון מנסה להביא להתפטרות הממשלה והמג'לס וליצור את "הרפובליקה האיסלאמית" קודם לשובו לאיראן. מתרבות הידיעות על מגעים בין בחתיאר לחומייני ונוצר הרושם שהללו קרובים לפשרה. ללא ספק משפיעים בשלב זה על התנהגות חומייני הדיווחים המגיעים מאיראן על הפגנה המונית למען החוקה (25/1) וההקשחה בצבא שמגבירים את חששותיו מאפשרות של הפיכה צבאית. החשש מהצבא ממשיך אף ברגע האחרון להיות גורם בעל משקל במהלכיו הטקטיים של חומייני. בו זמנית מנסה בחתיאר לעשות להרגעת המצב בתוככי איראן כשהוא חוזר ומצביע על כך שבדיעבד הביא למילוי כל הדרישות המרכזיות של האופוזיציה האיראנית

7/.

כמו יציאת השאה, פירוק הסוואק, חופש עתונות ושחרור אסירים פוליטיים.
ב-1/2 שב חומייני לטהרן לקבלת פנים ללא תקדים. התנהגות האוכלוסיה
ובמיוחד זו של הצבא בימים הראשונים של פברואר שהתבטאה בתסיסה גוברת
בחילות האוויר והים ובהצטרפות חיילים להפגנות התמיכה בו תרמו בודאי
להערכת חומייני ואנשיו שהצבא ככלל, להוציא יחידות מסוימות, איננו
מוכן לעימות ולשפיכות דמים ולא יקיים פקודה ברורה זו גם באם ימצא המנהיג
שיוכל להורות כך. ב-5/2 ממנה חומייני את בזרגאן כראש הממשלה. ב-11/2
פורצים קרבות בין יחידות תומכי בחתיאר למורדים בחיל האוויר אליהם
מצטרפים לוחמים אזרחים כשיחידות הצבא מתמוטטות ומתפוררות. בו ביום
מכריז הפיקוד הצבאי על ניטרליות במאבק וכיבוד רצונו של העם.

תהליך ההדרדרות מגיע לסיומו.

12. א. הקהילה היהודית באיראן מנתה עד למחצית שנת 1978 כ-80 אלף נפש.
ההערכה היא שבין 15 ל-20 אלף יהודים יצאו עד עתה את המדינה לארה"ב,
אירופה ולישראל. בין היוצאים חלק ניכר מ"הממסד" היהודי והשכבות
העשירות יותר.

ב. עד כה לא היו כמעט פגיעות מכוונות כלפי הקהילה היהודית למרות שבכמה
הפגנות נשמעו סיסמאות נגד יהודים וכרוזים אנטי-יהודים הופצו לפרקים
חתומים בדרך כלל ע"י גופים כמעט אנונימים. באוגוסט אף הופצה חוברת
אנטישמית בשם "העולם והיהודים" חתומה ע"י מנהיג דת שיעי בשם שירזי.
חומר אנטישמי נמצא ברחוב האיראני כבעבר ואולי אף מודגש יותר. הערות
אנטישמיות נמצאות גם בספרו של חומייני הכולל את נאומיו מהשנים
68-69 בתקופת שהותו בעיראק. כן הושמעו התבטאויות אנטי-יהודיות ע"י
מנהיגי דת שונים.

ג. חששות הקהילה היהודית קיימים בעיקר מפני התפרצויות ספורדיות מקומיות
וזאת למרות הודעות חוזרות ונשנות של אישי דת שתחילתן בהודעתו של
שריעת מבארי ביולי 78 שקבע כי היהודים הם מיעוט מוכר ונשמר במסגרת
החוקה והאיסלאם ודחה את תופעת הפרסומים האנטישמיים. הודעות מסוג
זה חזרו ונשנו. חשוב במיוחד סרט-קול שהופץ בדצמבר מפיו של חומייני

עצמו ולפיו "האויב רוצה לפלג בינינו לבין אחינו היהודים... אנו אחים ויחד נבנה את איראן העתידה". למשכילים היהודים בודאי ברור מה פירושו של קיום במסגרת האיסלאם השיעי הקנאי כ"אנשי חסות". בכל ההתבטאויות מודגשת ההבחנה הברורה בין יהודים לישראל וציונות ואיום מוסתר כלפי היהודים מהזדהות עימם.

ד. לקראת סוף דצמבר 78 החלה הקהילה היהודית להפגין התקרבות למנהיגות הדתית האיראנית. בסוף דצמבר מופץ כרוז חתום ע"י "קבוצת המשכילים היהודיים" המביע הזדהות עם העם האיראני במאבקו והכולל גינוי לציונות. המסמך נכתב לאחר פגישה עם המנהיג הדתי טלרגי. ב-19/1/79 מצטרפים כ-2,000 יהודים להפגנה בטהרן בראשות הרב הראשי ונושאים כרזות התומכות בחומייני. ב-27 בפברואר נפגשו נציגי "קבוצת המשכילים" עם נציג אש"פ. בפגישה הדגישה הקבוצה שיהודים וציונים אינם חופפים בהכרח, שישראל משתפת פעולה עם האימפריאליזם העולמי, ושעל הפלשתינאים לחזור למולדתם. בו ביום באספה בבית-כנסת שנקראה ע"י המוג'הדין נמסר למשתתפים שאם ברצונם "להרגיש טוב באיראן" עליהם לאמץ עקרונות מסוימים כגון הסתייגות מישראל והציונות ואהדה לאש"פ. כן נרמז שמוטב שלא יהיה להם קשר עם ארגונים יהודים של מדינות אימפריאליסטיות.

ה. ככל שהולכת ומתגברת הנימה האיסלאמית-שיעית באיראן ונמשכים הקשרים הקרובים בין המשטר לאש"פ כן הולכים וגדלים חששותיהם של היהודים שלא יוכלו להמשיך ולחיות כבני חורין וכאזרחים שווים. ידוע שרבים היו רוצים לצאת, אולם בשלב זה נאסרה היציאה על כל אזרח איראני, גברים ונשים מגיל 18. חלקים מהקהילה היהודית מאמינים שניתן להישאר ולהשתלב באיראן. הערכתנו שאם אמנם ישא המשטר האיראני אופי איסלאמי ריאקציוני רוב היהודים לא יוכלו ולא ירצו להמשיך ולחיות באיראן.

כל המוסר תוכן מסמך זה, כולו
או מקצתו לאדם שאינו מוסמך
לכך - עובר על הדוק לתיקון
דיני העונשין (בטחון המדינה
יחסי־חוץ וסודות רשמיים),
תשי״ז – 1957.

משרד החוץ

מחלקת הקשר

מברק נכנס — מסווג

דף מספר ______ מתוך ______ דפים

עותק מספר 8 מתוך ______ עותקים

סודי ביותר

נר: 124

נשלח 061600 אוק 78

נתקבל 070100

אל: המשרד

מאת: ניו יורק

מ י ד י

103.1

מנכל.דיבון. מזונים. דע השגריר יוחנן.

הנלן עיקרי שיחת שהח עם שהח האירני שנערכה אתמול (5/10) בניו יורק בשלונו של האירני נכחו מצדם המנכל המדיני של משהח האירני. מצדנו בלום. רובינשטיין.

1. לאחר דברי נימוסין הודיע שהח האירני בשיחות העוינות לתצוח בוושינגטון ובמשלחת המצריית לשיחות.

2. לאחר מכן שאל שהח האירני בדבר יחסו של חוסין למומי שהח השיב כי חוסין אינו רוצה להתכן ולכן כנראה לא ייכנס עתה לשיחות.
כיהפעלת ההסכם של קמפ דיויד הנוגעות ליוש ועזה יש צורך גם בחוסין והערבים הפלסטינאימי ושניהם אינם רוצים להכנס(הערבים המקומיים פוחדים מאשפ).
והשאלה היא אם המצריים יעשו הסכם לגבי מצריים בלא התקדמות בהסכם האחר.
או שיאמרו שיפעלו מטעם הירדנים והערבים הפלסטינאים מכוח קשריהם לרצועת עזה. ספק אם יוכלו המצריים בלא הפלסטינאים. ואז עלול סאדאת גם לומר שבהעדר התקדמות בנושא הפלסטינאי לא יוכל לעשות כל הסכם שלום.
אך הרושם שלנו הוא כי סאדאת נחוש בדעתו ולא ירתע לצד אחד לשים ולא על מדיניותו.
תקותנו היא כי סאדאת יתקדם בכל מקרה תוך שיאמר לחוסין ולערבים הפלסטינאים: אני הכנתי הכל ואם אינכם רוצים במוגמר אינכם יכולים לבלום אותי.

2/...

3. שהח האירני שאל מה יהא מצבו של סאדאת במצרים אם ילך בכוון זה. שהח השיב כי הרושם שלנו, ובעקבות קבלת הפנים לה זכה במצרים, הוא שמצבו של סאדאת טוב. המצרים אינם מעונינים במלחמה נוספת. מה גם שאם יעשו שלום יקבלו את שטח סיני כולו. שהח האירני צ"נ כי סאדאת ידידותי מאד לאירן ולשאה והאירנים חושבים כי הוא אמיץ מאד. ואם יקרה לו דבר מה יהיה זה רע. שהח אמר כי אכן כך. וכי טוב ביותר יהא אם יוכל להמשיך במדיניותו ואחרים יבואו בעקבותיו. אם יפסיק עתה, יהיה זה כשלון גדול בעבורו. לעומת זאת, אם ימשיך בדרך זו ויראו אחרים שמצרים עושה את שעושה יתכן שיבואו בעקבותיה. האירני אמר כי גם לדעתם הרגשת העם המצרי היא כפי שצ"נ שהח.

4. שהח שאל מה לדעת האירנים נעשה בירדן, הואיל והשאה קרוב לחוסין, והיש סיכוי שחוסין יכנס. האירני השיב כי אינו יודע, אך חוסין במצב קשה מאד, ועשה בחכמה שלא נכנס מיד. עליו להראות משהו לעמו ולפלסטינאים, ולא דבר מעורפל כאשר לא ידוע מה יארע לאחר 5 שנים. אישית נראה לאירני שטוב עשה חוסין בהציגו את שאלותיו לאמריקנים כדי לקבל משהו קונקרטי. שהח אמר כי חוסין מקבל יותר ממשהו- הלא בהסכם מדובר על הסגת הממשל הצבאי והקמת גוף ממשל עצמי של הערבים הפלסטינאים. האירני חזר על כך שחוסין שרוי כביכול, לפינה, והחלטה חפוזה והיא מסוכנת מבחינתו. בגלל הפלסטינאים הוא פרו- מערבי ביותר. ידוע לאירנים שישראל לא כל תמיד היתה מאושרת מיחסו אך הוא אמיץ ועומד בדיבורו ויש לנסות להבין את מצבו.

שהח שאל מה בעצם רוצה חוסין. והאירני אמר כי אמנם לא בא עמו במגע לאחרונה אך הוא איש הרוצה בשלום ופרו מערבי היה קל לו יותר להחליט אילו יכול היה להראות דבר-מה קונקרטי לאנשיו. שהח אמר כי לגבי 5 השנים אינו סבור שחוסין יוכל לקבל יותר ממה שהוסכם. וזוהי מהפכה אמיתית כי

מדובר על יציאת הממשל הצבאי ועזיבת כוחותינו את האזורים המאוכלסים,
ולכן יש בהחלט דבר קונקרטי בכך. וזאת בעוד שאין
חוזה שלום. כלומר, אנו איננו מקבלים כל תמורה ואין מצפים
שחוסין יתן עונה משהו. והכל חד-צדדי מבחינתנו והסכון ננקט ע"י סאדאת"
הערבים הפלסטינאים בשטחים אינם רוצים לשתף פעולה מחמת פחדם מאש"פ.
אף אם עצמם חושבים שהמדובר בדבר קונקרטי מבחינת חוסין והפלסטינאים
ישנו ענין רבאטי ולכן אומרים הם שאין להם המנדט בלא אשפ"י חוסין חושש
שאם יטפל בענין יאמרו לו: מי הסמיכך? ולכן רוצה שהפלסטינאים יזמינוהו.
אלא שהם אומרים- ערפאת. בין אם חושבים כך ובין אם לאו האירני ציין כי
האיום הטרוריסטי גדול.

5. שוחח שאל אם התנגדו האיראנים על הבעיות בארצם. האירני השיב כי לא
ניתן היה לצפות שיתנגדו עליהם במשך זמן קצר. שכן שינוי המדיניות
והעובדה שהשאה אימץ דרך של מתן חופש ביטוי והכנסת דמוקרטיה כמו במערב
או בישראל- מביאים כמובן לכך שאנשים ששמרו בלבם דברים במשך
שנים ולא יכלו לבטא מבטאים עתה חופשית. ולעיתים מגזימים יש צורך
שהאופוזיציה תבין ותעריך את מדיניות הממשלה. אך תמיד בנסיבות כאלה ישנם
אלמנטים שינצלו את המצב כדי לעשות הוני המדובר בעיקר במרכסיסטים
ובקומוניסטים. ישנה גם בריות מוזרה בין הקומוניסטים לאנשי הדת
.
והגם שאלה האחרונים מתנגדים לקומוניזם או אומרים כך(ואולי אכן כך הדבר)
עלולים מעשיהם להביא תועלת למרכסיסטים. ושוחח האירני מקוה שיפקחו
עיני אנשי הדת ויראו שאין הדבר לטובתמי שוחח שאל היש סיכוי כי אנשי

הדת יתנתקו מהקומוניסטים והאירני חושב כי מנהיגי הדת, אולי שלא במודע, עושים מעשים שהקומוניסטים מנסים לגרום להם.
אמנם אין שיתוף פעולה פורמלי בין הקומוניסטים ואנשי הדת, אך הם במחנה אחד. צורת ההפגנות שארעו היתה מתוחכמת מדי לאנשי הדת, כמו משאיות עם פרחים שבאו מאחורי המפגינים וחלקו פרח לכל חייל באמירה- אנו אחיכם. אל תירו- זו קלישאה קומוניסטית שבה השתמשו ברוסיה בעת המהפכה. או משאיות שנשאו כריכים ופרות לרעבים ולצמאים אלה דברים שאנשי הדת לא יוכלו לחשוב עליהם.

שהח שאל מה הצעד הבא והאירני השיב כי הקומוניסטים יעשו כמיטב יכולתם כנגד זאת. אך זהו המחיר שמשלמים בעבור הדמוקרטיה. שהח שאל אם הצבא ינקוט אמצעים לעכב את הקומוניסטים בפעולתם. והאירני השיב כי הצבא לויאלי כליל ואין שאלה לגביו. הקומוניסטים הפיצו באירן רמזים שהיו חיילים (?) שביכול לא צייתו לקציניהם והתאבדו. על פעולת כוחות ישראליים המפטרלים בטהרן. ורמזים חדשים מדי יום. ולמרבה הצער אנשים מאמינים לכך והעתונות הזרה מצטטת זאת. ולמשל בענין שודדי צוטטו ידיעות כאלהי דבר זה מפתיע. שכן טפשי לחשוב כך והמפרסמים זאת אינם מפעילים את הגיונם. ברור שאם לא יהיה אמון בצבא- זהו סוף הכל. הרמזים מופצים בכוונה רעה ועל העתונות הזרה לחשוב לפני שהיא מפרסמת אם הדבר הגיוני. המנכל המדיני העיר כי עושים זאת בדרך כלל בכוונה. שהח והאירני אמר כי רמזי האופוזיציה על הצבא אינם נכונים והוא כויאלי במאה אחוז. מכלל האוכלוסיה 94 ואולי אף 99 אחוזים רוצים בשאה, אך קבוצות מיעוט קטנות המאורגנות היטב עלולות כבארצות אחרות לגרום נזק רב. שהח שאל אם רוצה ממשלת אירן ומשיגה מודוס ויונדי עם אנשי הדת. האירני השיב כי יש צורך

בשבלנות רבה. כאן תיאר בפרטות קורותיו של איש דת מרכזי אירני שהיה בנג'אף שבעירק. אנשי הדת בעירק הם בעד השאה ומתונים, אך אותו איש דת אירני הוא מתנגד חריף לשאה ושונאו שנאה אישית, לאחר שגורש מאירן לפני 14-15 שנה כשאירגן הפגנות דמים בהיותו בכלא בקש מן השאה לשחררו והוא יתפלל כל ימיו למען השאה, ואכן גורש לטורכיה, אך לאחר זמן, משהחלו בעיות עם העירקים בקשר לשאט אל-ערב הוזמן לנג'אף כמנהיג שיעי ורצו לעשות בו שימוש. הוא נשאר בעירק עד לפני שנה והתעמולה נגד השאה שם החלה מקבלת מומנטום. ההמונים נמשכים ע"י קריאות קיצוניות ודמגוגיות יותר מאשר ע"י מתינות, והאיש בגלוי קורא בדבריו לפעולה נגד השאה. שהח האירני שוחח עם שהח העירקי וגם שלח שדרים לעירק שבהם נאמר, כי אם איש זה הוא פליט מדיני יש כללים החלים לגביו ועליו לשתוק ולא מסית אירנים בתעמולה נגד חוקתם, שכן המונרכיה היא חוקת אירן. העירקים הודיעו לאירן שהקיפוהו אנשי בטחון והפסיקו מגעיו עם עירקים, ודוח לא בדוק מהלילה הקודם מוסר כי האיש כינס ואמר שעוזב את עירק. הוא רצה לעבור לכוויית אך הכוויתים סרבו להכניסו ולכן חושב על ארץ אחרת. השארותו מדאיגה את העירקים לא רק בגלל יחסיהם עם אירן אלא מחמת שיותר מ-60 אחוזים מתושבי עירק הם שיעים ומימי העותמנים לא החזיקו בעמדות מפתח אלא הסונים. לכן עלול איש זה המקבץ סביבו שיעים, לגרום להם דאגה רבה. העירקים אמרו לאיש בגלוי שהם עושים הכל לבודדו, והדבר חשוב מבחינת אירן בגלל התנגדותו לשאה ולקונסטיטוציה האירנית. תמיד כשישנם שינויים במדינה, יש לכך מחיר. המחיר שאירן משלמת גבוה מהמצופה, אך השאה נחוש בדעתו להמשיך במדיניותו. שהח אמר כי ידוע לו שהשאה איש חזק ומתקדם החושב על טובת העם ואין לו שאיפה אחרת מלבד העלאת רמת חייו של העם האירני.

6. שהח האירני שאל מה הערכת שהח לגבי הסובייטים באזור. שהח השיב, כי

מיעתו אין הם משתמשים בכוחותיהם שלהם. אלא רוצים להרחיב כמובן השפעתם
אך זאת רק כשיכולים הם להשתמש בזולים מקומיים ולא ברוסים.
כשסאדאת אומר- נעשה חזיון מאוחות נגדם, אנו נסכים לכך, אך
השאלה היא מה פרוש פעולת הרוסים ומה יקרה במצרים ,
כודן ,אתיופיה. סאדאת כנראה אינו מצפה או חושש
מכך שהרוסים ינתנו במצרים, אלא חושש מכוחות פנימיים פרו- רוסים,
שישתלטו או יהוו אופוזיציה חזקה. אנו כמובן מתנגדים להשפעה הרוסית
והצענו למצרים לתת שדות תעופה בזיני לארהב, אך דבר זה לא
אושר ע"י ממשל ארהב וגם המצרים טוענים שיש אלמנט מתקופה קודמת במתן
בסיסים למדינה זרה כלשהי. השאלה איפוא היא מה
פרוש חזית מאוחדת. אנו רוצים לעשות הכל למניעת השפעת הרוסים, אך
הסכנה העיקרית היא לא בפעולה ישירה שלהם אלא בקונפליקטים
פנימיים נגד המשטרים ונגד המערב, במצרים כנראה יש סכנה
שפרו-לובים יגדילו השפעתם, אולי גם בסודן. שהח הוסיף כי
היה שמח אילו נמצאה דרך שכל המדינות המתנגדות להשפעה
הרוסית יתכנסו ויחליטו על תפקידו של כל אחד. הסעודים אולי
לא ידברו אתנו עתה, אך יכולים למצוא דרך לקשר אם ירצו.
כמו כן, סודן, אירן וירדן אם תרצה- כל אלה צריכות להחליט מה יכולה
כל אחת לעשות למניעת ההשפעה הרוסית: חלופי מידע, בסיסים צבאיים וכדומה.
אפשרי גם קשר שאינו בדיות פורמליות. שהח חזר ואמר שאינו בטוח כי
המצרים החליטו נכונה בהתנגדם לבסיס אוירי לאמריקנים
שהיה מאפשר מעורבות אמריקנית ישירה באזור ולא רק סיוע
בנשק בשעה שכוחותיהם של האמריקנים באירופה.

7. שהח האירני העלה נושא יחסי עירק-ברהם. שהח העיר
כי אינו מאמין לעירקים וכי אנו רואים בהם ובסוריה מרכז
השפעה הרוסית בעולם הערבי. אירני שאל אם יחסי ברהם ועירק הם
כלפני 5 חודשים. שהח אמר כי לא יוכל להשיב בבטחה,

סודי ביותר

אך כללית שייכים סוריה, עירק ואף יותר למחנה הרוסי מאשר לאמריקני.
האירני העיר כי העירקים והסורים אויבים אלה לאלה. שהח אמר כי
העירקים נכונים לשלוח כוחותיהם לחזית הסוריה והם והסורים
מעונינים להביא לכך שאם סוריה תותקף ע"י ירדן יבואו
הרוסים לעזרתם עם העירקים. האירני אמר, כי שר חוץ ערבי
ציין בפניו את סכנת בידודה של סוריה ואמר שלדעתו מבודדת סוריה ע"י
ירדן העשויה לעשות הסדרים עם ישראל בהמשך להסכמי קמפ דייויד ואז נישאר
סוריה בדד, דבר שיהיה לטובת העירקים שחלומם לשליטה בסוריה יתממש.
שהח שאל אם המקור דיבר על סכנה מידית, והאירני אמר שמדובר על
היפותזה ולא על מידע.

8. שהח ציין כי לנו בעיות קשות יותר עם לבנון ואש״פ. האירני
שאל אם השגת פתרון עם מצרים וירדן תשפיע על המצב בלבנון. שהח השיב
כי הפתרון כאמור הישג לעצמו ואנו רוצים מאד בהסדר עם מצרים. האירני
אמר כי שאלת לבנון מסובכת מאד בגלל השנאה הרבה שנשתרשה בשנתיים-שלוש
האחרונות בתוכה, הצדדים הרגו אלו באלה והשנאה מושרשת מאד.
כערבים קשה לשכוח שפיכות דמים. שהח אמר כי סוריה
רוצה עתה בשליטה על כל לבנון, ורוצה לשבור את הנוצרים. ישנם שם
גם פלסטינאים ואנשי אש״פ שהם זרים ולא חלק מלבנון, וספק אם מצרים
או ירדן יכולו לתרום לפתרון המצב. האירני חזר ואמר כי אם
יפתרו היחסים של מדינות אלה ייקל המצב בלבנון. שהח ציין
כי אין בדעתנו להתערב על לבנון. לכאורה, ניתן לעבור את הגבול
במקרה של בעיות, אך אין כוונתנו לשום שליטה בלבנון.
בלבנון אין כיום ממשלה של ממש. והאירני אמר כי ונצואלה
ותאורטית בלבד- יש ממשלה.

9. שהח צינ כי שגרירנו באירנ הנוכחי ויש שגריר חדש.
שהח האירני אמר כי שרמ נפגשו. שהח ביקש לפגוש את השגריר
הימלינ וצינ כי הוא איש טוב ומקווה שיפעל היטב.
שהח האירני אמר כי ישמח לפגשו(וחזר על כל שליוה
את שהח ליציאה). כנ צינ האירני כי שגרירמ בתא
הוא איש טוב ששירת עמו בלונדונ, החוזר לארצו לאחר 4 שנימ בישראל.

10. בסיומ השיחה ביקש שהח להביע מיטב רגשותיו לשאח שהוא
ממעריציו הגדולימ ולאחל לו הטוב ביותר, שכנ הוא- השאח- ממנהיגי העולמ
הגדולימ העושימ בעבור עממ, והמנסה לקדמ את עמו. שומ מדינה
לא התקדמה אולי כאירנ בתקופת שלטונו. שהח והאירני
אישר זאת ודיבר על חכמת השאח, והבטיח להעביר הדברימ.

הפגישה נמשכה כשעה.

רובינשטיינ ====

שה"ח רה"מ [illegible] [illegible] שהב"ט [illegible] ששון דיבון [illegible] רם [illegible]

348
13.11.6 טהראן

64

חיק

אל : מז"ת

מאת: הנציגות

הנדון: <u>כרוזים של חומיני</u>

כידוע לכם הומיני לא פסק מאז שחרורו ממעצרו לאחר ההתפרעויות של יוני 1963 מלתקוף את השמר והממשלה בכל הזדמנות, בכתב ע"י כרוזים מודפסים, בעל-פה ובהשמעת נאומים והטפות בפני קהל חסידים בקום.

כשהשתחרר חומיני ממעצרו רכש לעצמו אהדה יותר גדולה בקרב החוגים הקנאים האנאלפבתים ובמיוחד בחוגי הבזאר ובערים הקדושות לשיעים דוגמת קום, משהד, איספהאן ושבריז. חומיני המך ממש לגיבור שהצליח להכתיב תנאים לשלטונות ולנהוג בהם בהתאם לרצונו ולצרכיו. רוה"מ החלש והפחדן ניסה בכל הדרכים להתקרב אליו ולגשרל אותו באמצעות מספר פעולות והבטחות ובעקבות זה הופיע בזמנו מנצור באספות עולי הרגל למכה בנאומים מלאי שבחים לדת ולדתיים בהפרזה שגבלה עם התחנפות גלויה. זאת ועוד הוא אף שיגר פעמים מספר את שר הפנים בממשלתו, ד"ר סדר לחומיני לשם התפייסות והתחנפות. ד"ר סדר נבחר לעסוק בשליחות זו לאחר ואביו סדרול אשראף היה עד יום מותו ראש הסנאט ומנהיג דתי ידוע.

לפי הסימנים והעובדות התאכזב גם מנצור בגלל חוסר הצלחתו במאמצי התפייסות עם הדתיים ובמקביל מצא את עצמו מתרחק מהחוגים האנשי-דתיים והפרוגרסיבים כתוצאה מאוזלת ידו וצעדי הפייסנות שלו כלפי הדתיים. באחרונה היו אלה הדתיים שניהלו תעמולה חריפה נגדו ונגד ממשלתו. התנגדותו של חומיני הגיעה לשיאה עם אישור החוק לחסינויות עבור אנשי הצבא האמריקאי באירן ואישור המלוה לקניית נשק מארה"ב.

חומיני אירגן אספות מחאה בעיר קום בהם תקף חריפות את השלטונות שמכרו את נפשם ואת מולדתם לאימפריאליזם האמריקאי, הורסים את האיסלאם, דורסים את חוקיה ומחללים בקדושתה. כמובן שחומיני לא הסתפק בנאומים והוציא גם כרוזים שתרגומם מצ"ב ומדברים בעד עצמם.

שתי טעויות מצד האמריקאים ומצד הממשלה גרמו לאי-שקט בקשר לאישור החוק בקרב האירנים. הטעות האמריקאית היתה בכך שהפעילו לחץ כבד על השלטונות האירנים לאשר את החוק בהקדם האפשרי ללא הכנה מוקדמת של הרקע הציבורי ודעת הקהל. טעות הממשלה התבטאה בכך שהביאה את החוק לאישור בחדרי חדרים, בישיבות סודיות של שני בתי הפרלמנט ללא מתן הסבר כלשהו הן לצירים והן לציבור. רק לאחר גירוש חומיני הממשלה הבחינה בטעות שנעשתה על-ידה ובקשה לתקנה על-ידי מספר נאומים של צירי המג'לס והסנט שהסבירו את הצורך באישור החוק בטומבי וציינו את שמות אמדינות אחרות יותר חזקות מאירן שאף הן אישרו חוק דומה. עם גרושו של חומיני מאירן והשקט השורר בקרב חוגי הדת לאחר הפקרה מתחזקות ידיהם של מצדדי שימוש ביד חזקה כלפי הדתיים כמו נסירי מול מדיניות הפיוס של רוה"מ, שר-החוץ, ראש השרותים ואחרים.

מתרגום הכרוזים תוכלו לראות כי ישראל הוזכרה פעמיים בכרוז השני כסוכנת האימפריאליזם האמריקאי וכמדינה המחזיקה בידיה את כלכלתה של אירן.

בהשואה לנאומים והכרוזים הקודמים של חומיני נגד ישראל, הפעם הוקדשו לנו מקום והתענינות הרבה יותר קטנים מאשר קודם. יש לקוות שהממשלה תמשיך במדיניותה החדשה כלפי הדתיים ובכך גם תסלול לנו דרך לפתח במצב החדש שנוצר את קשרינו, הסברתנו ופעילותנו באירן.

יומיים לאחר גירושו התחילו העתונים להתקיף אותו, הפעם
הראשונה בצורה חריפה ביותר. מעניין שגם העתון רב ההשפעה "האבדניהא"
התקיף אותו במאמר חריף ועוקצני. עורך "הנדניהא" אמירני, מתקיף
יחד עם זה גם את האנגלים ששיבחו את חומיני בשידורם בפרסית.

מפאת חשיבות המאמרים, אנו מצרפים בזה את תרגומם המדויק.

לידיעתכם.

בברכה

מאיר עזרי

העתק: לשכת השר
לשכת המנכ"ל
ד"ר י. הרצוג, סמנכ"ל
מר י. ניצן, סמנכ"ל
מר ימה, מנהל הסברה

תרגום כרוז של איתוללה חומיני

האם יודע העם האירני מה מתרחש במג'לים בימים האחרונים? האם יודע העם על הפשע שארע בלי ידיעתו? יודע על המסמך שחתם עליו המג'לים בהצעת הממשלה? ועל ידי עך חתם על כניעתה של אירן לאימפריאלזם ועל פראות של העם המוסלמי. הם השפילו את מעמדם של ראשי השלטונות, פגעו בצבא ובבעלי דרגות נכבדים באירן ואישר חוק ללא ידיעת העם ורק במשך מספר שעות של דבורים סודיים. חוק שהפך את העם האירני לשבוי של האמריקאים ועכשיו כל הנספחים הצבאים והלא צבאים של אמריקה יחד עם משפחותיהם ומשרתיהם רשאים לבצע כל פשע בלי שמשטרת אירן תהיה רשאית להתערב בענין. כל זה נעשה כי אמריקה היא מדינת דולרים וממשלת אירן זקוקה לדולרים. לפי החוק המתפיר הזה אם אמריקאי מסוים או משרתו יפגע בכל שהיא צורה באנשי דת או בכל אדם אחר במדינה, אין המשטרה רשאית לעצרם ואין בבתי המשפט המקומיים יכולים להתערב בדבר. אך אם אחד מהכלבים שלהם ייפגע באיזו שהיא צורה, על המשטרה ובתי המשפט להתערב. היום כל הקולוניות משחררות את עצמן מהעול והלחץ של האימפריאלזם, אך המג'לים המתקדם של אירן עם כל פעלותיו ל 2500 שנה של תרבות, ושענה זו היא צועדת קדימה יחד עם יתר המדינות המפתחות, מאשר את החוק המשפיל ביותר שהוגש על ידי הממשלה מחוסרת הפרסטיז'ה ומציג את העם הנכבד האירני כעם השפל ביותר בעולם. ממקורות מוסמכים הודיעוני שאת החוק השפל הזה הציעו למדינות: פקיסטן, אינדונזיה, תורכיה וגרמניה המערבית אך כולן דחו את ההצעה ולא נכנעו לדרישתם, וזאת רק ממשלת אירן שמשחקת עם כבוד העם והאיסלם ומובילה אותם ללא כלום. אם מנהיגי הדת אומרים שאין החרב צריך להשפיע על גורל המדינה, וצירי המג'לים צריבים להשמע לדרישות העם והממשלות תהיינה לאומיות ולתת יד חופשיה לעתונות ולא לגזול את החופש מהעם המוסלמי, הרי זה כדי להסיר את החרפות הללו מעל העם ולא יעמידו אותנו מול האסונות האלה. מדוע חברי המג'לים אינם מעיזים לדבר ברגע שהם נגד החוק הבלתי אנושי הזה ורק שניים שלושה מהם דברו מתוך פחד והיתר שתקו? זה בגלל שאין הם נתמכים על ידי העם, הם משועבדים ואין הם מסוגלים להתנגד. זורקים אותם בקריצה אחת ומסגירים אותם בבתי-כלא. האם יודע העם האירני שקציני הצבא נשבעים ל(ספר שאני מאמין בו) במקום להשבע ל "קוראן"? וזאת הסכנה שאני הדגשתי אותה פעמים רבות. זאת סכנה לקוראן ולאיסלם, סכנה למדינת האיסלם ולעצמאותה. אינני יודע איזה רע מצא המשטר הרודן בקוראן ומה הנזק שגרם להם דת האיסלם שמתעקשים להשפילה. אם תעמידו את עצמכם בחסותה של הקוראן והאיסלם לא יעיזו הנוכרים להחתים אתכם על המסמך המשעבד. התרחקותו של העם מהמשטר וחוסר תמיכתו של העם במשטר גורם לאסונות אלה ולפיכך אני מצהיר בזה שהחוק הזה שאושר על ידי שני בתי הנבחרים הוא נגד האיסלם והקוראן ואין לו תוקף חוקי. נציגי שני בתי הנבחרים אינם נציגי העם וקולותיהם מחוסרי ערך הם, ואם הנוכרים ינסו לנצל את הקולות המבישות הללו אז העם ידע מה עליו לעשות, וידעו הבריות שכל צרה שחלה על העם האירני והעמים המוסלמים הרי היא באה מצד הנוכרים מאמריקה. העמים המוסלמים שונאים את הנוכרים בכלל ואת אמריקה בפרט. אלה הם נוכרים אשר גוזלים מאתנו את אוצרותינו. זו אנגליה אשר חוטפת את אוצרות הזהב השחור שלנו תמורת סכומים זעירים. הנוכרים היו אשר פלשו לארצנו והתקיפו אותה בשלוש חזיתות ורצחו את חיילנו. עד אתמול מדינות האיסלם היו תחת עול של האנגלים וסוכניהם והיום הם בידי האמריקאים וסוכניהם. זוהי אמריקה אשר תומכת בישראל ואוהדיה, זו אמריקה אשר מחזקת את ישראל על מנת שתהפך את הערבים המוסלמים כפלטים, זו אמריקה אשר מוצאת את הקוראן והאיסלם כמזיקים ומנסה להרחיקם מדרכה. זו אמרקה שמוצאת את גדולי הדת האיסלם כקוץ בדרכיה האימריאליסטית ורוצחת אותם בעינויים ובמאסר. זו אאאא אמריקה אשר לוחצת על המג'לים וממשלת אירן לאשר חוק משפיל כזה.

זו אמריקה אשר מתנהגת עם אירן בפראות ועל העם האירני לקרוע את השרשרות הללו. על הצבא האירני למנוע ביצוע מעשים משפילים אלה, הוא מחויב לדרוש מהעליונים שיקרעו את המסמך הזה, להפיל את הממשלה הנוכחית ולגרש מהמג'לים את אותם הצירים אשר נתנו את קולם בעד החוק. על העם לדרוש אאאא מגדולי הדת שלא ישבו בחיבוק ידיים. על התלמידים הרוחניים לדרוש ממנהיגיהם שיהיו ערים לדבר. על העם המוסלמי לדרוש מהנואמים והמרצים להביא את זה לידיעת העם ויעירו אותו. על המרצים באוניברסיטה להודיע לצעירים כל מה שמתרחש מאחורי המסך. על הסטודנטים להתנגד בתוקף להוק זה בשקט ובעזרת סיסמאות מלאות רגש להביע את התנגדותה של האוניברסיטה, וידעו כל העמים בעולם. על הסטודנטים הנמצאים בחוץ לארץ לא לשבת שקטים בענין חיוני זה. על מנהיגי המדינות האיסלם להעביר את זעקותינו לכל:

2/...

העולם ע"י שידורים ברדיו. על אנשי הפוליטיקה הנכבדים לגלות לנו את
כל מה שנאמר מאחורי המסך במג'לים. על המפלגות הפוליטיות לשתף יחד
פעולה בענין זה.

לגדולי הדת והרוחנים מטרה אחת והיא תמיכה בדת הקדושה של
האיסלם והקוראן. אין בניהם שום חילוקי דעות. אם מוסדות הממשלה חושבים
שיכולים לגרום לנו שנסטה מדרכנו הקדושה הם טועים בהחלט. אני בתור
אחד ממשרתיו של העם המוסלמי מוכן להרכין את ראשי בפני האנשים הפשוטים
ביותר באם אמצא שהדבר הוא לטובת האיסלם, ועל הצעירים הקנאים ותלמידי
הדת להמנע מלהביע את רגשותיהם בזמן הדרוש. גדולי הדת מנסים לשים קץ
לתהו ובוהו השורר במדינה, באם הממשלות יתנו לנו זמן לחשוב. אבל ברגע
שאנו מרגישים בסכנה שרובצת על האיסלם ועל הקוראן אין יכולים אנו לחשוב
על דברים אחרים? האם יודע העם המוסלמי שברגע הזה מספר רב של אנשי דת
גדולים ומספר רב של מוסלמים חפים מפשע נמצאים במאסרים וניגוד לחוק
מחזיקים אותם בבתי-כלא ללא כל טיפול במצבם? זה המשך המבצע הרצחני של
15 לחורדד. במקום שהשלטונות צריכים לדאוג לשיפור המצב הכלכלי באירן
למנוע את פשיטת הרגל של הסוחרים הנכבדים, לספק מזון ולבוש לעניים
ולהבטיח עבודה לצעירים ולפועלים, נוקטים במעשים הנ"ל וכדומה כגון:
העסקת מורים לבתי ספר של בנות ומורות לבתי ספר של בנים או הכנסת נשים
למוסדות ממשלתיים שמעיד על השחיתות הבלתי מרוסנת. כיום הכלכלה האירנית
בידי אמריקה וישראל והשוק האירני יצא מידי האירנים והמוסלמים וכל
הסחורפםוהחקלאים עומדים בסכנת פשיטת רגל. הריפורמה האגררית של האדונים
יצרה שוק שחור לאמריקה וישראל ואין מי שישמע לזעקתו של העם המסכן הזה.
כשאני חושב על החורף הממשמש ובא כולי רועד. על העם לדאוג להספקת
צרכים לעניים על מנת למנוע חדוש מאורעות של השנה שעברה.

אני תקוה שהאלוקים ישמור על האיסלם ועל המוסלמים מפגע
נוצרים.

רוחוללה אלמוסארי

קומיני

ת ר ג ו ם

מתוך עלון היוצא לאור על-ידי תלמידי ביה"ס לתיאולוגיה בקום

המזון הרוחני

ישראל מחנה האימפריאליזם

לאחר מלחמת העולם השניה חלק האימפריאליזם השודד את מדינות האיסלאם בין סוכניו וידידיו ולכל מדינה קבע שליט. אך באחדות מהן יצר משטר אנשי איסלאמי כמו פלשתינה וקשמיר שבראשונה העמיד את היהודים ובשניה את מאמיני האלים ההודים.

פלשתינה הנקראת כיום ישראל היא מחנה אימפריאליזם של שודדים נוצרים מערביים.

ישראל נוצרה על-מנת לבצע פעולות חבלה בין מאה מיליון מוסלמים ערבים, שתהיה תחנה לפלישות המערב.

למזלנו כל מדינות ערב והאיסלאם, אף פקיסטאן שכביכול היא מאוחדת עם אירן, מביעה בכל מיני צורות את התנגדותה והאנטיפתיה שלה למדינה יהודית זו ונגד תמיכותיהן של אמריקה, אנגליה וצרפת לגביה. מתוך עשרות מדינות איסלמיות ומשטר כביכול מוסלמי רק אירן שהיא מולדתם של דרויש וכורש הגדול ותורכיה שהיא מרכז שלטון עותומני וגן עדן של מהפכת אתתורק, משתפות אתה פעולה.

לכן האחים הערבים המוסלמים קוראים לאירן ולתורכיה "ידידי ישראל" ואף "ישראל השניה". אחראי למצב המביש הזה הם שלטונות אירן ותורכיה. העם המוסלמי באירן ותורכיה מגנה בתוקף את המעשים האנטי איסלמים ודורשים ניתוק קשרים מוחלט עם ישראל ולחיסול העמדות של האימפריאליזם השודד.

האחים המוסלמים באירן יתמכו בגדולי דת האיסלם ויעמדו בתוקף נגד ישראל והתומכיה וישו שכם אל שכם וילחמו נגד הציונות והפולשים היהודים עם אחיהם הערבים עד שישחררו את פלשתינה היקרה.

בנושא זה נמשיך לדבר בעתיד......

503

משרד החוץ

ירושלים, יז' בסיון תשכ"ג
9 ביוני 1963

<u>סודי</u>

אל :

מאת: מנהל מז"ת בפועל

הנדון - <u>המהומות בפרס</u>

1. התהלוכות הדתיות המסורתיות של האבל על מות חוסיין נכד הנביא מוחמד ביום ה-10 לחודש מוחרם, הביאו להפגנות מדיניות נגד השאח והרפורמות שנוקטת בהן ממשלת איראן, בראש ובראשונה הרפורמה האגרארית, אך גם מתן זכות בחירה לנשים ורפורמות אחרות.

2. בין הקריאות והסיסמאות הכתובות שהשמיעו ונשאו המפגינים היו מספר המכוונות נגד ישראל, כגון: "ישראל הטמאה חזרי הביתה", "השאח מוכר איראן לישראל", "ישראל השאירי אותנו לנפשנו", "לא ניכנע לישראל אויב האיסלאם". סיסמאות אלו נעלמו כליל בימים האחרונים, עם התפשט ההפגנות נפגעו גם מספר חנויות יהודיות משום מיקומן באיזור המהומות ולא מטעמים גזעיים או דתיים. לאנשי המושבה הישראלית והקהילה היהודית שלום.

3. האישיות המרכזית בארגון המהומות הוא הקנאי הדתי רוחאללה אלמוסוי אלח'ומייני (Khomeini) שהסתכסך עם המנהיגים הדתיים המתונים יותר ומנהל מזה מספר חדשים תעמולה דמגוגית ויוצא בכרוזים המתקיפים את השאח והממשלה וכורך בהם בין היתר התקפות על קשרי ממשלת פרס עם ישראל ועל היהדות המקומית. ח'ומייני מקבל תמיכה כספית מבחוץ, ממצרים דרך כווית וכן מבעלי אחוזות ומחוגים אנטי-רפורמיים אחרים. הוא גם מקבל תמיכה צבורית מקיפה מיתר החוגים האופוזיציוניים כגון "החזית הלאומית" ושרידי ה"טודה".

4. הממשלה שהשאירה את הרחוב להפגנות בהנחה שלא יצאו מגדר המסורת הדתית, הופתעה ע"י ניצול ההפגנות הדתיות להפגנות מדיניות. המהומות נתפשטו גם למספר ערי שדה. הממשלה נקטה בתקיפות רבה לדיכוי המהומות ובהודעה רשמית מה-6 דנא נמסר כי מספר ההרוגים הגיע ל-86 והפצועים ל-193. הימים האחרונים עברו בשקט. המשטר שולט במצב בטהרן ובערי השדה כאחד.

להלן מספר נקודות שיש להתייחס אליהן בשיחות, כמובן תוך התאמתן לבני שיחתכם ולנסיבות ארץ כהונתכם:

1. יש להציג המהומות כפרי צירופם של בעלי אחוזות גדולות המתנגדים לרפורמה הקרקעות של אלמנטים דתיים קיצוניים המתנגדים להכללת אדמות ההקדשים (ה"וקף") במסגרת הרפורמה ולהענקת זכות בחירה לנשים וכיו"ב, מפני חשש למעמדם הכלכלי, החברתי והמדיני.

2. הסיסמאות האנטי-ישראליות שביטאו ע"י מפגינים היוו חלק קטן מכלל הסיסמאות וביטויים בעלמה כליל הבימה האנטי-יהודית והאנטי-ישראלית. יש לסכל כל נסיון להציג קשרי ישראל-פרס כגורם להתרחשויות.

3. ראויים לציון דברי גנרל פקרואן, ראש שרות הבטחון הפרסי, במסיבת עתונאים ב-4 ביוני בו הצביע על חלקו של נאצר בייזום המהומות. סגנון השידורים והפרשנויות מקאהיר מצביעים על אהדה בולטת למתפרעים. דוגמאות: "ההפגנות הן התחלת הקץ של ממשלת עלאם וגנבי למשטר השאה" (רדיו קאהיר, 5.6). "ההאשמות נגד מצרים אין יסוד. הגורם למהומות משטר השחיתות של השאה. קנה-המידה למנוי שרים בעבר היה נאמנותם ומסירותם לשאה ולאינטרסים הזרים. השאה זייף הבחירות לפני שנתיים ודיכא את העם" (רדיו קאהיר, 6.6). כותרות העתונות הקאהירית מה-7.6: "ההפיכה מתפשטת ברחבי פרס; הסטודנטים ערכו הפגנה גדולה על אף העוצר והשמיעו קריאות נגד הדיקטטור הצמא להם; השאה בטל משפחתו וברח מטהרן".

כן ראויים לציון דברי השאה ב-8 דנא בטקס חלוקת קרקעות בחמדאן, כי ההפגנות לובו ע"י גורמים זרים ששלמו כספים למפגינים. הוא לא השאיר ספק אצל מאזיניו למי כוונתו כשאמר כי למהומות אחראית 'מדינה מוסלמית בלתי-שיעית" בנוסף ל"קנאות השחורה" מזה "והקנאות האדומה" מזה.

בשיחות יש להדגיש הברית הלא קדושה בין נאצר לבין אלמנטים ריאקציוניים קיצוניים נגד ממשל שהוא עקבי בתמיכתו במערב ובשאיפתו לרפורמה. הצטרפות אלמנטים שמאליים קיצוניים מאנשי ה"טודה", המעוניינים לנצל כל אי-יציבות למטרותיהם הם ומתנגדים לרפורמה האגרארית מתוך שיקוליהם מוסיפים לחומרת פעילותה של הברית.

ב ב ר כ ה ,

נתנאל לורך

כל המוסר תוכן מסמך זה, כולו או מקצתו לאדם שאינו מוסמך לכך - עובר על החוק לתיקון דיני העונשין (בטחון המדינה יחסי-חוץ וסודות רשמיים), תשי"ז – 1957.

משרד החוץ

מחלקת הקשר

מברק נכנס — מסווג

דף מספר ____ מתוך ____ דפים

עותק מספר 7 מתוך ____ עותקים

סודי ביותר

אל המשרד
מאת לשכתן טהרן
רם

18 מס

נשלח 291930 ספט 78

103.1
יורם
יובן

בהול

אל : שחת, מנכל דבון - לעיניהם בלבד
מאת: לובראני טהראן
סודי ביותר.

מפגישה עם השאה הבוקר. נמשכה משלושת רבעי השעה.
מצב רוח קודר ובקושי מעלה חיוך על שפתיו. עצבני ומהורהר.
שאל מדוע אנכי עוזב. הגבתי שלאחר חמש שנים ומשימות הגיעה העת.
התענין בעתידי ושאל לגבי הנוהג במשרות הדיפלומטי אצלנו.
א. ציינתי שאנכי יוצא את איראן בתקופה חרות עולם הן לנו והן לאיראן.
אצלנו שמחה וחרדה כאחת בעקבות קמפ דיויד. והצבעה אמש בכנסת מעידה
על מידת התמיכה שיש לרוהם בגין בצבור. השאה הגיב שאכן שם לב ש-20
קולות של האופוזיציה תמכו במדיניותו של רוהם בגין. הוספתי שגם ההודעה
הסעודית ששמענו הבוקר ממנה ברור שהם תומכים בסאדאת מעידה על נהליכ
חיובי בקרב אלו מהמדינות אשר נרתעו מלהביע תמיכתן. בהסכמ, שאלתי אם
שמע לאחרונה מחוסיין. השאה הגיב בנימת מרירות גלויה שחוסיין אפילו
לא התקשר עמו לאחרונה ולכן לא יוכל לומר. הוסיף שברור שחוסיין נמצא
במצב עדין - HE IS IN A SPOT בעיקר בגלל שאלת
ירושלים ואי הבהירות בקשר ליהודה ושומרון. ברור עם זאת שיצטרך לתפש
בעצמו דרך להתיישר עם סאדאת. והרי כבר עשה כבחז דרך בכך שלא נכנע ללחצי
אסאד וקדאפי. הוסיף שיתכן וישמע משהו מחוסיין כי שיגר לעמאן שליח
אישי בנושא אחר ויתכן וחוסיין יעדכן אותו גם לגבי מחשבותיו ביחס
להסכמים.
ב. השאה ביקש למסור לרוהם בגין שקיבל השדר ששיגר מקמפ דיויד באמצעות
גנראל מוקדאם. ומודה עליו. הוסיף שידוע לו על הדאגה ששררה שם בעת
המאורעות. סיפר באתו הקשר על שאנרטונ דיווח לו. לא רצה לפרט למרות
שאלתי. בקשר לביקור רוהם אמר שעתה יש לתפש העיתוי הנכון. עיתוי זה
תלוי בהתפתחויות פנים. שאלתי אם אולי יקל עליו אם בשלב ראשון יגיע

../2

כיאן וויצמן השיב בשלילה. וחזר וציין שהדבר תלוי בהתפתחויות פנים.
ג. עברתי לשאול כיצד הוא רואה התפתחויות אלו. השיב במשיכת סוף. אין כן מושג ברור. תשוב ענה שהממשלה ותפקד כראוי ויתעשה את רצון העמיי. הגבתי מה פרוש עם - השיב שאיננו מתכוון לאספסות שהפגין ברחובות אלא כאותו צבור אודאי אשר איננו רואה שאיראן תיפול בידי הקומוניסטים. אך הדברים במידה רבה של התנתקות ממעורבות אישית. הממשלה והעם הם יזליטו. לא הוא השאה. שאל אם שמנו לב לקיומה של המעורבות הקומוניסטית בארגון מאורעות אלו. השיבותי שהתפלאנו לראות מידת הארגון בהפגנות. השיב שזה רק חלק. הדי ברור כיום שיש יד קומוניסטית מכוונת הממשיכה כנחוש. העיר שפה שקורה כיום בדרום המדינה בחוזיסטאן מעיד על כך בעליל (באזור זה שובתת כיום לחלוטין התעשיה האגרו-טכניות כמו מפעלי הסוכר וכל תעשיות הפלדה. הגל לא פורסם עדיין בעתונות). הוסיף שברור שכאן לא מדובר בטענות של פועלים על תנאים אלה או אחרים אלא בהסתה מכוונת כפגוע בלב כלכלת המדינה. "הם מתכוונים להפיל אותנו ומנצלים המצב כדי לקדם עניינם". השאה הוסיף "האם לא ברור שאם אנו ניפול תפול יפן בעקבותינו ואחריה אירופה"?.

ד. שאלתי אם שוחח עם אודיטון בנושא זה. הרים ידיו בתנועת יאוש ואמר "יהדי האמריקנים יודעים המצב. האם אינם מבינים שהשמועות שהרוסים מפיצים כאן כאילו יד ה CIA במהומות אלה אינם אלא דיסאינפורמציה סוביטית? ומה בדבר השמועה על חילים הישראלים שכביכול באו לכאן לסייע לנו? מנין באה היא? הכל מכוון להשחיד פנינו ולהפנות את העם נגדנו". כאן דיבר בלהט ובגוף שלישי. הגבתי ששמועות אלו מתהלכות ברחוב ורבים מאמינים בהן וביניהם [illegible] עוינים נבונים בדרך כלל. ציינתי שהכרזות והכרוזים האנטישמיים המופצים בשבועות האחרונים גרמו לדאגה עמוקה בקרב הקהילה היהודית וכמובן שהשמועות הזדוניות על החילים הישראלים עוד הוסיפו דאגה וחרדה. הוספתי שמעריכים הכרזת רוהם בקשר למיעוטים והקהילה היהודית אולם נודה. הגיב בשאלה אם הצבור היהודי בארה"ב מודע לתופעות הללו. השיבותי שהדברים הרי פורסמו בעתונות הבינל.
ה. הזכרתי שרוהם בשדרו הדי הזכיר מאמצינו להסביר בוושינגטון ובבירות

סודי ביותר

-3-

אדות המצב ובודאי שם לב לשינוי שחל בעתונות במיוחד בארה"ב אך גם באירופה.
השיב שאכן שם לב והוסיף להפתעתי "אך מה זה עוזר כיום כאן"?
נשתתק לרגע והמשיך שחשוב מאד שהאמריקאים יבינו המצב כאן ואם לא יאמרו
הרוסים שינ-יחו ידם מאירן. "עליכם להסביר להם זאת". הגבתי שלפי
מיטב ידיעתי אנו עושים זאת בעצם הימים הללו.
ו. סיפרתי לו על הרמטכ"ל שבא להחליפני. הבעתי תקוותי שיראה בו שליח
נאמן של רוחם ושהוא לכל דבר. הוספתי שמאחר והקשרים עמי עברו בדרך
כלל ובאמצעות שר החצר אני מבקש אישורו שהרמטכ"ל ימשיך באותה דרך.
בנקודה זו השתררה שתיקה. האיש הרהר ושאל אם פעלתי גם דרך עוזרו של
השר בהדורי שעזב לפני יומיים את תפקידו. השיבותי שאני מיודד עם בהדורי
אך בנושאים המדיניים פעלתי תמיד אם לא באמצעות ראש הסוואק הרי דרך
שר החצר או טופניאן. שוב נשתתק ואחר העיר שאם כי שר החצר החדש אינו
איש מהימן לא הוא יהיה איש הקשר. נקב בשמו של ראש המשכן של הארמון
אפשר וביקש שהרמטכ"ל יקים הקשר דרכו. היה זה מפתיע לראות כיצד האיש
מהרהר וחושב מי הם האנשים המהימנים עליו ונאמנים לו. כנראה שהוא סבור
שנותרו מעטים.
ז. הזכרתי בכוונה את שמו של טופניאן כדי לאפשר לשאה להעלות נושא
הפרויקטים הבטחוניים אם ירצה. לא העלה וגם אנכי החלטתי שלא להעלות
וזאת מתוך תחושה שהזמן אינו מתאים. הערה: לפני צאתי לפגישה עם השאה
התייעצתי עם טופי וסוכם בינינו שלא אעלה אלא אם כן יטול השאה יוזמה.
במקרה כזה סוכם שאנסה לחדירות זמן.
ח. לסיכום - התרשמותי מהאיש היא קשה. אינו אותו האיש שהיה מוכר לנו.
עשה רושם מרותק ולעתים אף בוהה. אין ספק שעל האיש עבר סיוט אשר
ממנו טרם התאושש לחלוטין. הנו מלא פחדים ואינו בטוח לגבי העתיד.
והמדאיג ביותר היא התחושה שהאיש נשמע כמשלים עם גורלו מבלי שמצאתי
אצלו רצון נחוש לכוון פני הדברים ולשנותם. אוסיף שייתכן ומצאתי את
השאה במצב רוח קודר רגעי. את מסקנותי אעביר בעל פה בשובי לארץ.

שהב רהמ סורבא גנטל ששון דיבון ורמ/גנצתים

טהראן, ג' תשרי תשל"ט
4 באוקטובר 78

105.1 / 1313

אל : מזתי"ם

מאת: ע. קרני טהראן

הנדון : __כרוזים__

לוטה המצאו צילום שני כרוזים של חומייני (שהודפסו משני עברי דף אחד) והופצו ע"י "פג"ר-י אסלאם".

בכרוז האחד מ-21.9 - מברך חומייני איש דת, קומי, ששוחרר לאחר 12 שנות מעצר. חומייני מתייחס להרג של 4000 מוסלמים ע"י השאה, וקובע שכל אחד במשך משטר הדיכוי "חייבת סיסמת העם המוסלמי האיראני להיות - קיצוץ ידם של הזרים וסוכניהם הבוגדים אשר בראשם עומד XXXXXXיהשאה". בסיום אומר חומייני שה"עם האיראני אינו רוצה בשאה וכל מי שרוצה בו ובשלטונו הינו בוגד".

הכרוז השני מ- 23.9 כולל פנייתו של חומייני לחאפט' אלאסד, נשיא סוריה, בתוקף היותו יו"ר "ועידת העמידה האיתנה והסרוב", ובו בקשה להעלות בעית העלמו של מוסא אלצדר בפני משתתפי הועידה. בהמשך, אומר חומייני: "אנו מבקשים מכם, ראשי מדינות האסלאם שתסייעו לנו לשחרר את העם האיראני חסר המגן, המתענה תחת מגפיהם של תלייני השאה".

בברכת שנה טובה

עזריאל קרני

העתק : לשכת סמנכ"ל ש. דיבון
מרכז
מוסד/מחקר

بسم الله الرحمن الرحیم

حضرت آقای حافظ اسد رئیس جمهوری سوریه

و رئیس کنگره جبهه صمود و رفز:

پس از اهداء سلام، اینجانب از غیبت جناب حجة‌الاسلام آقای سید موسی صدر نگران و متأثرم، از جنابعالی تقاضا دارم که این موضوع را با سران کشورهائی که در قضیهٔ فلسطین اجتماع کرده‌اند در میان گذارید و اهتمام آنانرا جلب نمائید. ما و ملت ایران در این عصر گرفتار رژیمی هستیم که با اتکاء به پشتیبانی امریکا ملت را در آتش دیکتاتوری و کشتارهای دستجمعی و سلب همهٔ آزادیها می‌سوزاند. ما از شما سران دولتهای اسلامی برای رهائی ملت بی‌پناه ایران کمک می‌خواهیم. برادران مسلمان شما در زیر چکمه دژخیمان شاه خورد شده‌اند، و حکومت نظامی که در اکثر شهرستانهای مهم ایران برپا است ملت را بجان آورده.

از پیامبر اسلام صلی‌اله علیه وآله و سلم نقل می‌شود:

"کلکم راع و کلکم مسئول عن رعیته"

همهٔ افراد و از جمله شما سران دولتهای اسلامی که قدرت دفاع از ملت مظلوم ما را دارید مسئول هستید والسلام علیکم و رحمه الله و برکاته ۲۵ شوال ۹۸

روح‌الله الموسوی الخمینی

تکثیر از: فجر اسلام

متن اعلامیه مرجع تقلید جهان تشیع حضرت آیه الله العظمی امام خمینی
به حضرت آیه الله العظمی آقای قمی

۸ اشوال / ۹۸
۳۰ شهریور / ۵۷

بسم الله الرحمن الرحیم

حضرت آیت الله آقای قمی دامت برکاته
آزادی جنابعالی پس از ۱۲ سال زندان غیرقانونی و غیرانسانی بجرم حق‌گوئی و حق طلبی موجب مسرت گردید. کشتار بیرحمانه ماههای اخیر خصوصاً کشتار بی‌شماری از فرزندان اسلام که تعداد کشته شدگان را بیش از ۴۰۰۰ نفر نقل میکنند، یکی دیگر از نمونه های آزادی و تمدن بزرگ و آشتی دولتشاه است. تا برقراری این رژیم منحط امید آزادی هیچ و ستمکاری و خیانت ادامه دارد. شعار مردم مسلمان ایران باید قطع ید اجانب و عمال خائن آنان که در راس آن شاه است باشد. اکنون که شاه با قدرت کوبنده ملت مواجه است و ناچار است که با حکومت نظامی و سرنیزه به حیات غیر قانونی خود ادامه دهد، برای اغفال مردم تظاهر به دلسوزی برای زلزله زدگان میکند که به هیچ وجه در محیطی که زلزله خیز است هیچ گونه اقدامی برای حفظ جان مردم محروم از او صورت نگرفته است. اکنون که شاه ملت را از هستی ساقط و هر چند گاه دست به قتل عامی تازه میزند، برای زلزله زدگان دلسوزی میکند که خود در اثر بی توجهی در امور خانه سازی خانه های آنان را بر سر مردمش خراب کرده است شما خود میدانید و بدان معتقدید و همه باید بدانند که ملت ایران شاه را نمیخواهد و هر کس که شاه و سلطنت او را بخواهد خائن است.
از خداوند تعالی سلامت جنابعالی و عظمت اسلام و مسلمین و قطع ایادی اجانب را خواهانم
والسلام علیکم و رحمه الله
روح الموسوی الخمینی

تکثیر از: فجر اسلام

מדינת ישראל

משרד החוץ
ירושלים

תאריך:

מספר:

<u>סודי</u>

אל : שה"ח

מאת : השגריר טהרן

הנדון: <u>אירן - הערכת מצב והמלצות</u>

ההתרחשויות האחרונות באירן בהן הפגין השלטון במידה לא קטנה של קוצר יד במאמציו להשתלט על ההתפרעויות נגד השלטון, מחייבות הערכת מצב חדשה.

א. כתוצאה מהכנסות הנפט הגדולות שהחלו לזרום לאירן מאז סוף 1973 נמצאת המדינה בתנופת פיתוח גדולה אשר גורמת להאצתם של תהליכים חברתיים וכלכליים המשפיעים על המצב הפנימי ומקשים במידה הולכת וגדלה על השלטון לתפקד.

ב. התסיסה אשר אנו עדים לה בחודשים האחרונים מקורה באי שביעות רצון שהיא נחלת כלל הציבור החל מהפקידות הבכירה וכלה בהמוני העם. לכל סקטור של האוכלוסיה טענות משלו לשלטון וההרגשה הכללית היא שהולכת ומתגבשת אופוזיציה פעילה אשר כמוה לא ידעה אירן מזה שנים רבות.

ג. כתוצאה מלחצים פנימיים וחיצוניים כאחד החליט השאח לפני כשנה על מדיניות של ליברליזציה של השלטון. הדבר מצא את ביטויו בכמה וכמה מגזרים של הפעילות הממשלתית אך בעיקר בכל הקשור לזכויות הפרט וחופש הבטוי. מהמשטרה החשאית (סאואק) ביטלו סמכויות אשר בעזרתן נלחמה בתופעות חתרניות במדינה ואלו הועברו לידי הסמכות המשפטית האזרחית ולידי המשטרה. הגורמים האופוזיציונרים שהיו עד העת האחרונה במחתרות או רדומות ניצלו הדבר והחלו להרים ראש ולהביע בצורות שונות ופומביות התנגדותם לשלטון.

ד. התופעה הנ"ל לבשה צורה חמורה במיוחד כאשר פרצו לפני חדשים אחדים מהומות בשכריז ובערים אחרות אשר בהן בלטה אזלת ידו של השלטון ונגרם נזק רב בנפש וברכוש. מהומות אלו נשאו אופי מאורגן והחלו להתפשט על פני עריה המרכזיות של איראן.

ה. הכוחות שהחלו פועלים בפומבי התרכזו סביב הממסד הדתי שצבר בשנים האחרונות הון רב וגייס לעצמו כוחות אירגוניים אשר רישומם ניכר היטב בשטח. לאלה הצטרפו השמאלנים שבקרב האינטליגנציה וכוחות אופוזיציוניים אחרים אשר חוברים כיום יחד כדי להביע במידה משתנית של אלימות את התנגדותם לשאח ולממסדו.

ו. הדברים הגיעו לידי כך שהשאח נאלץ להחזיר לסאואק חלק מהסמכויות שנטלו ממנו במאמץ להשתלט על המצב. מוקדם עדיין לקבוע מה תרומה תרמה החלטה זו ליכולת השלטון לתפקד אך העובדה שהשאח מצא לנכון לסלק בצורה הנקמנית את ראש הסאואק, נצירי מתפקידו איננה מעידה על הצלחות ראשוניות משמעותיות בנוסח זה.

ז. תגובותיו של השאח לכל הנ"ל מעידות לאחרונה בעליל על ערעור בבטחונו העצמי והתבטאויותיו האחרונות רובן ככולן נושאות נימה של התנצלות על המצב שנוצר ורצון לפייס את האלמנטים האופוזיציוניים. הפרסומים על כוונותו של השאח להקשיב ולדבר עם אופוזציה כלשהי אינם אלא עדות נוספת לכך שהשלטון מודה בקיומה ונכנע לצורך הידברות עמו. תופעה זו הנה חדשה ומעניינת. קשה עדיין להעריך אם זאת היא החלטה טקטית שתגרור בעקבותיה הקשחת יד ודיכוי בכח, או השלמה עם מצב חדש שנוצר המחייב שינויי גישה משמעותיים. הערכת כותב שורות אלו היא, שאכן נוצר מצב חדש המחייב את השאח להשלים עם תופעות, אשר בעבר לא היה משלים עמהן.

ח. הממשלה, ובראש רה"מ אמוזגאר מנסה לטפל בבעיות היסוד על החברה והכלכלה, אך אין שום סימן שהיא מצליחה להכניס שינויים מאותו הסוג הדרושים כדי לרצות פני מתנגדי השלטון.

ט. הרגשת רבים באירן היא כיום, שהחל תהליך מואץ של ערעור מעמדו של השאח, תהליך אשר אין דרך חזרה ממנו ואשר יביא בסופו של דבר למפלתו ולשינוי דרסטי בצורת השלטון באירן.

י. קשה מאוד להעריך טווחי זמן והערכתי האישית ביותר אשר איננה מתבססת על שום נתון אוביקטיבי, היא, שמדובר בטווח זמן של פחות או יותר חמש שנים.

י"א. אין תשובה לשאלת מי או מה יתפוס את מקומו של המשטר הנוכחי. סביר להניח שהמלוכה תסתיים וכי בשלב ראשון לפחות יתפוס את מקומה שלטון של קציני צבא. השאלה הגדולה היא מי יעמוד בראשם ואיזו אוריינטציה תהיה לו.

י"ב, יש להדגיש שהסובייטים רואים מאז ומתמיד באירן יעד מרכזי ביותר להתפשטותם. הם נוהגים באירן בכפפות משי מקיימים עמם יחסים מדיניים וכלכליים בעלי אופי קורקטי, אך בעת ובעונה אחת מעודדים האחרונים בסתר... קיימת מערכת ענפה של פעילויות המכוונות נגד השאח ומשטרו החל בארגון והסתה של הסטודנטים האיראנים הלומדים בחו"ל וכלה בתעמולה נגד השאח ומשטרו המשודרת מ-19 תחנות לא רשמיות המוצבות על גבולות אירן ובריה"מ והמשדרות, 72 שעות בשבוע, תעמולה עויינת לאירן ומשטרה. השאח מודע כמובן לתופעה זו ומגלה בעת האחרונה נטיה לחפש דרך לשפר היחסים עם הגוש המזרחי וביקוריו האחרונים בבולגריה ובפולין אינם אלא חלק ממדיניות זו.
לזאת יש להוסיף שבטהרן פועל כיום שגריר סובייטי מנוסה ויגוגראבוב המוכר לנו מתקופת הזוהר הסובייטית בקאהיר, והוא בודאי תורם לנסיונות הסובייטים לביסוס מעמדם בקרב הציבור האיראני. כל הפעילות הזו נעשית כאמור בתדמית נמוכה מאוד, אך ניכרים בה אמני תכנון, כאשר אסור שנשכח מאמרותו המפורסמת של חרוצ'וב בשעתו שנשאל לדעתו מה יהיה על אירן. חרוצ'וב השיב שאירן תפול ביום מן הימים כפרי בשל לידיו של תחום השפעתה של בריה"מ. ההפיכה האחרונה באפגניסטן אשר גרמה לזעזוע קשה לשאח עצמו ובקרב הממסד האיראני, תרמה תרומה מוחשית ומשמעותית ביותר לתחושת השאח שחגורת החנק הסובייטית הולכת ומתהדקת סביב איראן.

מדינת ישראל

משרד החוץ
ירושלים

תאריך:

מספר:

י"ג. המשמעויות שעשויות לצמוח ליחסי ישראל - אירן ממצב חדש שיווצר במדינה זו במידה ושלטונו של השאה יתערער הנן חמורות. יש לדעת שהשלטון הנוכחי של השאה יראה לנו בתנאים הנוכחיים כשלטון החיובי ביותר לישראל שיכול להיות באירן. כל שינוי בשלטון זה יפעל לפי מיטב הערכתנו לרעתם של יחסינו עם מדינה זו.

י"ד. לישראל כיום פעילויות עמוקות ונרחבות באירן :

1. מערכת היחסים הקשורים באספקת הנפט מאיראן (הן כאספקה עצמית, והן להזנת צינור הנפט אילת אשקלון), ומכירות הנפט כגון הפרוייקטים הבטחוניים.

2. הפרוייקטים הבטחוניים אשר נחתמו רק לאחרונה יוצרים מחוייבות ישראלית לאיראן בתחומים רגישים, ואשר בצידן התחייבויות כספיות איראניות אשר יש להן משמעות על המשק הלאומי שלנו.

3. היחסים המסחריים עם איראן שהתפתחו בשנים האחרונות והביאו את יצואנו ב-77 לכדי 200 מיליון דולר.

4. המגזר היהודי באיראן שם מתקיימת כיום קהילה של כ-70 אלף יהודים אשר לפי הערכתנו תהיה אחד היעדים הראשונים להתנכלות במקרה שהשלטון הנוכחי ייעלם.

ט"ו. מוצע שלאור הערכת המצב הנ"ל יקויים דיון יסודי בפורומים המתאימים לגבי המשמעויות העלולות לצמוח לישראל משינויים דרסטיים ביחסים עם איראן בכל אחד מהתחומים הנ"ל. דגש מיוחד יש להציב בכל הקשור למדיניותנו בנושאי הנפט והפרוייקטים הבטחוניים.

ב ב ר כ ה,

(-) אורי לובראני

משרד החוץ

לשכת השר

ירושלים, ח' בסיון תשל"ח
13 ביוני 1978

105 ולן / 103 ולן

סודי

אל : מנהל לשכת רה"מ
מנהל לשכת סגן רה"מ
מנהל לשכת שהב"ט
ע' ר' המוסד
רל"ש ר' אמ"ן

הנדון : אירן

מצורף לכאן דו"ח השגריר באירן, אורי לוברני, אל שר החוץ. שר החוץ ביקשני להעבירו לתשומת לב המכותבים.

בברכה,

אליקים רובינשטיין

העתק: המנכ"ל
מר ש. דיבון, סמנכ"ל
מנהלת מז"תים.

מר מ. ששון / ר' המזכ

משרד החוץ

מחלקת הקשר

מברק נכנס — מסווג

דף מספר ______ מתוך ______ דפים

עותק מספר 7 מתוך 12 עותקים

כל המוסר תוכן מסמך זה, כולו או מקצתו לאדם שאינו מוסמך לכך - עובר על החוק לתיקון דיני העונשין (בטחון המדינה יחסי־חוץ וסודות רשמיים), תשי״ז — 1957.

סודי ביותר

אל: המשרד

מאת: טהראן

מס 152

נשלח 141700 אוג 78

התקבל 141847 אוג 78

105.1

מ״ד

אל: מנכל דיבון מזת״ים

דע: המוסד

מאת: לוברני-טהראן.

פגישה עם הסמנכל געפרי.

א. בטווח הקצר אינו צופה לקשיים בשמירה על החוק והסדר וסבור שהמשטר הצבאי מסוגל להתמודד עם כל נסיון למרי.

ב[illegible]ד סבור שמצב זה לא יכול להמשך עד בלי די וכי אם הממשלה לא תנקוט בצעדים מרחיקי לכת כדי לשנות את מערכת השלטון ואת סדר העדיפויות שכן יתמוטט המשטר הקיים.

ג. אינו מאמין שהממשלה הנוכחית בראשות שריף אמאמי מסוגלת לחולל את השינויים הדרושים. צ״ין שהרי ידוע לנו ששריף אמאמי מוכר בעצמו כמושחת ולכן לא יתן בו העם אמון כאחד המופקד על עקירת השחיתות. בהקשר זה צ״ין שהעצורים רמי המעלה עליהם פורסם אתמול משתייכים לשורה השניה בלבד וקיימים גדולים ושמנים מהם. כאן גילה גם שהבוקר נעצר רוחני שר החקלאות לשעבר (שהינו גם מושחת וגם בהאי).

ד. געפרי מאמין שאם אפשר יהיה לנתב את מערכת השלטון למסגרת של מלוכה קונסטיטוציונית כאשר תשלוט ממשלה שתוקם בעקבות בחירות חופשיות באמת יחלוף משבר זה מבלי שיתדרדר להתמוטטות מהפכנית. געפרי פסימי לגבי אפשרות כזו והתרשמנו שלדעתו אין השאה אפילו כיום מודע למצב האמיתי. געפרי הוסיף שאותם האנשים המופקדים על דיווח אמיתי לשאה אינם ממלאים את תפקידם. צ״ין שהוא עצמו לוחץ על הסמנכל סמדיאנפור כבר למעלה משנה שיביא בפני השאה הערכת מצב אמיתית והנל פוחד לעשות זאת. ביקר מדות גם את ראש הסוואק מוקדם על זה שלא הכניס שינויים במערכת שהשניאה עצמה במשך שנים על העם.

בחירות תצבר(?)

געפרי צי״נ שלדעתו אמ תערכנה כיום [illegible] ההחזית
אומית לפחות ב-80 אחוז מהקולות. הוא הוסיף שעלינו לדעת שחזית זו
ה קיצונית בהשקפותיה כפי שהדבר נראה ואינה נתונה להשפעה קומוניסטית
געפרי סיפר שערב הכרזות המשטר הצבאי יום ה ה-9/7, נעשתה שגיאה
השאה כאשר למרות לחצים שהצו יוצא בלילה כדי למנוע התקהלויות
ימות השהה את הדבר והצבא הוכנס לפעולה בשעות לפני הצהריים ולכנ
רמו קורבנות רבים בנפש.
געפרי סיפר שמוסה סאדר היה טוכנ סוואק אשר הסוואק לא ידע לטפל
כהלכה.
געפרי צי״נ את היחסים המיוחדים שקיימנו עמו והבטיח לסייע כתמיד
ידת הצורכ.======

שיחת רה״מ וסגרה״מ עם ביגין ורב-מבתש רפ (בנפרד)
רש

מדינת ישראל

סודי ביותר

משרד החוץ
ירושלים

תאריך: 19.12.78

מספר: 268

אל: המנכ"ל, ס/מנכ"ל דיברן
מאת: מנהלת מזתי"ם

הנדון:- איראן - ישראל

1. למרות שעד היום לא נפגעו במכוון היחסים עם ישראל כלכלית ו/או מדינית הרי שהסיכויים לכך גוברים ככל שגוברת ההקצבה הדתית והשתלטות האלמנט הדתי על האופוזיציה כולה. תהליך הקיטוב הנוכחי המתחולל כיום באיראן מחייב אותנו לעמידה על המשמר לבדיקה קפדנית של האישים והדעות בזירה האיראנית. קיימים סימנים מובהקים שלהתפתחויות זו כבר יש השפעה.

2. התבטאויותיו של המנהיג הדתי הקיצוני חומייני ביחס לנושא הישראלי הפכו לאחרונה חריפות יותר. ידועה השקפתו שחילים ישראלים מסייעים לשאה בשמירת שלטונו והם אלו ההורגים בעם האיראני ("השקפה" שלתדהמתנו נתקבלה לפחות בתחילה כעובדה ע"י שכבות מרובות באוכלוסיה כולל משכילים) והכרזתו בימים האחרונים שישראלים מגיעים לאיראן על מנת להחליף את שובתי תעשית הנפט ועל כן דמם מותר !.

3. חומייני הפך לדמות מפתח באופוזיציה האיראנית בכללה ולמנהיג האופוזיציה הדתית. במנופסט שהופץ ע"י הועדה המארגנת בתום ההפגנה הענק בטהרן העאשורה נאמר מפורשות בסעיף הראשון : "האימאם חומייני הינו מנהיג האומה ורצונו הוא רצון העם האיראני והפגנה זו מהווה הצהרת אמונים לו ואות למנהיגות ראשי הדת".

4. מקורות שונים מדווחים על מעורבות קומוניסטית לצידו של חומייני הן כיועצים הן בסיוע כספים ידוע בוודאות על קשרים הדוקים בין אנשיו לבין אש"פ ועם לרוב שיש בהם משום שת"פ ממשי.

5. בין מנהיגי האופוזיציה החלונית ("החזית הלאומית") עולה ומתבלטת דמותו של דר' באזרגאן המקורב ביותר לחוגים הדתיים הקיצוניים. עתונאי שנפגש עמו

2/...

ב- 7/12 בנרכחרת האיתראללה טאלראני (יד ימינר של חרמייני באיראן) מדררת שבאזרגאן קבע במפררש שהרא מסכים בכל עם טאלראני. ראוי להזכיר שמקררות שרנים דיררחר שמנהיגי "החזית " מרגישים מעין מחריבות כלפי אש"פ לארר התמיכה המתמדת שזר מהם, למררת שאין הם כמרבן קיצרניים כבאזרגן.

6. סיסמאות פלשתינאירת (אמנם מעטרת) נפרצרת רכמה מהן אף נראר בתהלרכת העםק בעאשררה. ידרע שבמספר עלרנים קרמרניסטים הרתקפה אישירת איראנית על "כררנתה לקשרר קשר עם ארה"ב רישראל".

7. למררת שלא קיימת הבנה בין הממשל לדתיים, הרי שהממשל כבר מצבע פערלרת שנרעדר להניח דעתם כמר פגיעה בתחיקה מתקדמת הנרגעת למעמד האשה.
בפגישת אנשינר החרדש עם ראש הטקס במשה"ח ביקש הלה כמסקנה ממצבה של איראן כירם שנציגינר יחסינר ככל האפשר רשנקרט בפררפיל נמרך. ראש הטקס הזכיר כי אחד מאנשי השלרחרת בנציגרת השתתף במסיבת קרקטייל (מספר ימים לפני האשררה) רהציג עצמר בהלטה כנציג ישראלי "דבר שגרם להם אח"כ כמה קשיים" עם קרדם לכן אמר ירעץ ררה"מ בפגישה עם הציר דברים ברוח זר.

8. בררר שתגבר נכרנרת המשטר להתפיסרת עם הדתיים אך ככל שתגבר ההשפעה הדתית כן גדלה הסכנה למעמדנר בשטחים השרנים רבארתם הנרשאים עליהם כבר הצבענר בעבר.

בברכה,

יעל ורד

העתק - השגריר טהרן

כל המוסר תוכן מסמך זה, כולו
או מקצתו לאדם שאינו מוסמך
לכך - עובר על החוק לתיקון
דיני העונשין (בטחון המדינה
יחסי־חוץ וסודות רשמיים).
תשי"ז - 1957.

משרד החוץ

מחלקת הקשר

מברק נכנס-מסווג

=סודי=

גר: 124
נשלח: 141200 דצמ 78

אל: המשרד
מאת: טהרן

מיידי

105.1 ביטחון אבן

אל מזתים, מוסד, מטכל אמנ/רמח קשה.

מאת קרני טהראנ.

להלנ סיכומ ישיבה בנציגות אתמול:-

1. לקראת המוחרמ בכלל והעשורה בפרט יצרה האופוזיציה ובמיוחד חומייני צפיה של סילוק השלטונ הנוכחי. באי יכולתה של האופוזיציה לממש צפיה זו אנו רואימ כשלונ שלה.

2. מצד שני, אינ לזלזל בכוחה של האופוזיציה, שהצליחה להוציא לרחובות מאות אלפימ, תוכ ארגונ, רסונ עצמי ושליטה בהמוני המפגינימ, ולמעשה כפתה על השלטונ הסכמה לפחות בשתיקה, לקיומ ההפגנות. שהיו בעלות אופי מדיני מובהק.

3. גמ נצחונ הממשלה אינו מכריע. אלא רק נצחונ בקרב ועדיינ לא במערכה. זאת משומ שהאופוזיציה לא רק שהפגינה כוחה אלא אפ הצליחה לכרסמ במשהו ביוקרת השלטונ, בככ שלמעשה כפתה עזיו לוותר ולאפשר הפגנות המוניות, שעה שימימ ספורימ לפני כנ אסר קיומנ.

4. עמ זאת מבינ שתי האפשרויות שעמדו בפני השלטונ לפני התשועא, כוותר במשהו (ולאפשר ההפגנות תוכ הבנה שבשתיקה שתעבורנה בשקט) ולמנוע בכחלקיומ הפגנות תוכ שפיכות דמימ לא מעטה. נראה שהבחירה באפשרות הראשונה היתה הטובה יותר. השלטונ יוכל עתה לטעונ אולי להרגיש בצדק שויתר מעמדת כוח, ושלמרות קיומ התהלוכות לא הושגה המטרה המוצהרת של האופוזיציה, לפחות של הקיצוניימ מסוג חומייני, להדיח את השאה. מכאנ שיש צורכ לשני הצדדימ להתחיל להדבר הדברות של ממש.

5. לגבי העתיד קיימות להערכתנו 3 אפשרויות:-

א. ממשלת ליכוד. להלכה גברו עתה הסיכויימ למימוש אפשרות זו. אולמ המכשולימ בדרכה נשארו כשהיו. כגונ בעיית נכונות השאה לוותר על סמכויותיו ומצד שני, נכונות האופוזיציה לקבלו. מעבר לככ עומדת השאלה אמ הצבא יהיה נכונ להסכימ לממשלה אזרחית שתשלוט גמ בצבא, ומצד שני קשה להניח שהאופוזיציה תסכימ להקמת ממשלה ללא שליטה ממשית בצבא. מכאנ שאפשרות זו פחות סבירה.

ב. תוהו ובוהו, שייגרמ כתוצאה מהעברת מרכז הכובד של המאבק של האופוזיציה מתחומ העימות הפיזי הישיר (בו נכשלה) לתחומ של מרי אזרחי, שבו עד עכשיו הצליחה להשיג הישגימ מרשימימ, ושאותו תוכל להגביר עוד יותר

.../2

כל המוסר תוכן מסמך זה, כולו
או מקצתו לאדם שאינו מוסמך
לכך - עובר על החוק לתיקון
דיני העונשין (בטחון המדינה
יחסי־חוץ וסודות רשמיים).
תשי"ז - 1957.

מ ש ר ד ה ח ו ץ

מחלקת הקשר

מברק נכנס-מסווג

תוך נסיון להביא להתמוטטות המשטר. גם אפשרות זו אינה נראית כסבירה, משום שיכולתה של איראן,כמדינה ושל האיראנים,כפרטים לעמוד בסבל שיבוש שרותים ואספקה וכדומה הינה להערכתנו גדולה למדי (זאת גם משום שבמדינות מתפתחות אין האוכלוסיה רגילה לרמת השרותים המקובלת במדינות המפותחות,ולכן קשיים כלכליים ואחרים גורמים בהן פחות לזעזועים קיצוניים.

ג. המשך השלטון הצבאי הקיים ,תוך ליברליזציה הולכת וגוברת

ונסיון לפתור בעיות יסוד במידת האפשר. אפשרות זו נראית עתה כסבירה ביותר ,כאשר יחד עם זאת ברור שהחזית העיקרית שבה יצטרך השלטון להאבק תהיה החזית הכלכלית,בה תפעל האופוזיציה הגלויה,כאשר בשוליים תתכנה פעולות טרור של גורמי המחתרת

קרני.

שהח רהמ ס/רהמ מנכל שרהבט ממנכל דיבון ששון מ/ר ארנה
מזרחם בטמרי שמורה מוסד (בנפרד) אמן (בנפרד) רשבכ

כל המוסר תוכן מסמך זה, כולו
או מקצתו לאדם שאינו מוסמך
לכך - עובר על החוק לתיקון
דיני העונשין (בטחון המדינה
יחסי־חוץ וסודות רשמיים).
תשי"ז - 1957.

משרד החוץ

מחלקת הקשר

מברק נכנס-מסווג

103.3
105.1

שמור נר:39
מיידי נשלח: 051430 דצמ 78
התקבל: 051629 דצמ 78

אל: המשרד
מאת: טהראן

אל: מזתים, מוסד, מטכל אמן/רמח קשה (היועץ)
מאת: קרני טהראן

א. תמונת מצב:
1. אמש היו עדיין קריאות בגגות השאה ונשמעו יריות אך בהיקף קטן ורבה יותר. אתמול נפוצו שמועות שהיום תהיה שביתה כללית. הבוקר- הבזאר סגור, אך בעיר פתוחות יותר חנויות מאתמול, ותנועת הרכב רבה יותר. הצבא עוצר אופנועים והולכי רגל הנראים חשודים ועורך חיפושים בכליהם.
2. הבנק המרכזי חידש פעילותו, ממרכז בנק מלי אינן עונים אך מספר סניפין פועלים. קיים מחסור במטח מוזמן הן במערכת הבנקאית והן אצל חלפנים, ומורגש לחץ על הריאל בשוק החופשי, ושערו הגיעל-87 ריאל לדולר
3. ממקור מהימן שהשביתה בתעשיית הנפט מתרחבת ושאתמול ירדה ההפקה ל-87 מליון חביות.
4. התקפה על תחנת המשטרה אתמול היתה ברחוב שהרזא במרכז העיר (ולא כפי שדווח אתמול בטעות).
ב. בחדשות אתמול והבוקר:
1. מהודעה מס 22 של המושל הצבאי של טהראן- שבהפרות העוצר השתמשו אויבי המדינה גם בנשק חם וברימונים, ושהמשטר הצבאי נחוש בהחלטתו להבטיח הבטחון והשקט בצורה נחרצת.
2. משרד ההסברה הכחיש נמרצות את הידיעה כאילו עומדים להקים "מועצת טונג" (מועצת עוצרים).
ג. בעתונות:
1. דוניא 6.12 (כך, במקום 5.12) מצטט רדיו קלן שחוסיין מבקש להיפגש עם חומייני (לתווך עם השלטונות כאן). אם חומייני יחזור יהיה שקט.
2. אראדה- י אזרביגאן 5: שביתת הבנק המרכזי מכבידה על פעילות הבנקים האחרים, המגבילים משיכה ע' הלקוחות ל - 10,000 ריאל (כלומר כ-150 דולר).
3. באותו עתון - שזאהדי הגיע ונפגש עם השאה שהח ורוחם. שמיני נפגש לאחרונה עם השאה ושיאופשר לו לשוב ולהיפגש בכל עת שיהיה צורך.

כל המוסר תוכן מסמך זה, כולו
או מקצתו לאדם שאינו מוסמך
לכך - עובר על החוק לתיקון
דיני העונשין (בטחון המדינה
יחסי-חוץ וסודות רשמיים).
תשי"ז - 1957.

משרד החוץ

מחלקת הקשר

מברק נכנס-מסווג

באהנג'י סיאסי 2.12: שמגעים להקמת קואליציה מתקיימים בין אמיני
אבדאללה אנתזאם,נגם אלמולכ וסודורי (השנים האחרונים אינם מוכרים לנו)
4. באהנג'י סיאסי 2,12: במאמר "לקראת השלום" -שאוירת שיחות השלום
מעורפלת ומיואשת בגלל העקשנות של ישראל בפרט ושל הערבים בכלל.
אולם אין ספק שלבסוף תזנח ישראל את עמדתה הנוקשה והבלתי
הגיונית כתוצאה מהלחצים המופעלים עליה מכל העברים,ושני הצדדים יגיעו
לשלום מכובד-----

[illegible] סוריה שהכל משל ממשל טיפש מצרים [illegible]
רק [illegible] מוסר [illegible]
([illegible])

סודי ביותר

סודי ביותר/סודי
מסמך זה מכיל 1 דפים
עותק מס' 1 מתוך 2 עותקים

7.1.79

299

אל : לשכת המנכ"ל

מאת: מנהלת מזתי"ם

הנדון:- התפתחויות באיראן
(נכון ל- 6/1)

התקנת הממשלה

בחתיאר הציג ממשלתו בפני השאה ב-5/1. בו בזמן הודיע השאה אישית בכלי התקשורת על כוונתו לעזוב את המדינה ולצאת לחופשה (העיתוי ולכמה זמן עדיין לא ברורים).

להתפתחות זו קדמו מספר ארועים שעיקרם היו הידיעות על הכנות להפיכה צבאית מידית אשר עוררו חששות הן אצל בחתיאר והן בקרב בגורמים האופוזיציונים האחרים שחשו כפי הנראה כי הם עלולים להחמיץ הזדמנות אחרונה. גורם נוסף היו הדיווחים על התנגדות מנהיגי הפועלים במגזר הנפט לחידוש הפקתו והחשש גם בקרב המנהיגות הדתית מהתדרדרות לכיוון שמאל.

הממשלה - אין בממשלה אישים הידועים כאנשי החזית הלאומית להוציא בחתיאר עצמו שגורש משורותיה. כיון שהאופוזיציה על כל פלגיה נמצאת בציפיה ליציאתו של השאה את המדינה יש להניח שבימים הקרובים יאפשר לממשלה לתפקד, תוך הבעת מחאה קטנה ומודגשת. מבחניה האמתיים יתחילו לאחר מכן. לבחתיאר ולממשלתו אין בסיס ציבורי רחב וממשלתו הינה המכנה המשותף הנמוך ביותר של הגורמים הרוצים להחזיר היציבות לאיראן. בחתיאר יהיה זקוק לגבוש תמיכת הצבא. השאלה אם שר ההגנה ג'אם שבשעתו היה פופולרי בצבא והודח מכהונתו כרמטכ"ל עוד לפני שמונה שנים, יצליח לחזור ולרכוש מחדש את מעמדו ואת אמון הצבא בו. כן יהיה בחתיאר זקוק לתמיכת הגורמים הדתיים.
אם יתלכדו מנהיגי הדת על תמיכה בממשלתו בודאי יוצגו לו תנאים שונים בעיקר במגזר החברתי, החינוך, מעמד האשה וכן בנושאי חוץ-בעיקר כלפי ישראל.

איראן-ישראל

נראה כי לבחתיאר יש עניין בהמשך הקשר עם ישראל ובנוכחותה באיראן. עניין זה נובע משאיפתו של בחתיאר, חלק משריו ומקורביו, להמשיך בזיקה למערב, לרבות ארה"ב ; משיקולים איראנים אזוריים, להם ער במיוחד שר ההגנה החדש וכן מהשקפת חלק ממקורביו ומשרי הממשלה באשר ליכולתה של ישראל לסייע ותרום לאיראן בשטחים שונים.

יש להניח כי בזמן הקרוב תימשך הנוכחות הישראלית המצומצמת באיראן בפרופיל נמוך, אשר לעתיד, הדבר תלוי ביציבותה של ממשלת בחתיאר מזה ובלחצים שיופעלו עליה מצד הגורמים הדתיים האנטי - ישראלים מזה.

נפט- ראיון של בחתיאר לעתונאים זרים ב-4.1.79 נאמרו הדברים הבאים :
שאלה - אדוני ראש הממשלה, במה שקשור לבעיית הנפט. האם אתה חושב שאירן צריכה להמשיך במכירת הנפט לישראל ולדרום אפריקה ?
תשובה - ראה, איני יודע...ישנם שתי שאלות שונות. ראשית, ישנה הבעיה למכור את הנפט. בודאי שאנו נמכור אותו. בכל זאת לא יתכן שלא נמכור את הנפט לארצות המבקשות אותו. אבל בהתחשב בסכסוך שמעמיד אותנו נגד ישראל במישור הדתי ובמישור אחר נגד דרום אפריקה חושבני שממשלתי לא תעשה את המעשה הזה.
שאלה - לא תעשה את מה ?
תשובה - את המעשה הזה.
שאלה - למה אתה מתכוון באומרך ב"הסכסוך"המעמיד אותנו נגד ישראל במישור הדתי"?
תשובה - אני סבור שישראל צריכה להגיע לידי הבנה עם שכניה הערבים ושכניה הם אחינו בדת. הם מונים מאה מיליון ואני מקווה בכל לבי שהבעיה הזאת תמצא את פתרונה למען שלום העולם, למען השלום במזה"ת ולמען הבטחון של כל האזור.
מנוסח דברי בחתיאר נראה שלא רצה להתחייב במפורש שאיראן לא תמכור נפט לישראל. נראה שהוא עצמו מוכן להמשיך אספקת הנפט לישראל, אך ייאלץ להתחשב במנהיגי הדת ובמנהיגי פועלי הנפט המתנגדים לכך.
אם תמשיך ממשלה בזו לתפקד, יתכן ותימצא דרך למכור לנו נפט בדרך צד שלישי. לאור אפשרות זו מוצע לחזור ולהטיל כבר עכשיו צנזורה בנושא אספקת נפט איראני לישראל.

בברכה ,

יעל ורד.

העתק:
לשכת השר
ש. דיבון - סמנכ"ל

PERMANENT MISSION OF IRAN
TO THE UNITED NATIONS
622 THIRD AVENUE
NEW YORK, N.Y. 10017

PRESS-RELEASE No. 1-1357 2 February 1979

AYATOLLAH KHOMEINI RETURNS TO IRAN

Ayatollah Ruhollah Khomeini the acknowledged leader of Iran's revolution and spiritual head of the country's Shiite Moslems returned to Iran today, to a tumultuous welcome after nearly fifteen years in exile.

Ayatollah Khomeini was greeted at Tehran's international airport by several prominent clergymen and other high-ranking officials.

Before proceeding to the Behesht-e-Zahra cemetery, the burial site of many of the revolution's martyrs, Ayatollah Khomeini delivered a brief statement at the airport. In his statement, the Ayatollah praised and saluted the many people, from all walks of life, who had given their lives in the struggle against "fifty years of treachery... and over thirty years of imperialist influence", resulting in the destruction of the country's economic and social fabric. Ayatollah warned against attempts to bring back the Shah, but called these efforts "futile", since they run counter to the will of the nation. (Pars News Agency)

כל המוסר תוכן מסמך זה, כולו
או מקצתו לאדם שאינו מוסמך
לכך - עובר על החוק לתיקון
דיני העונשין (בטחון המדינה
יחסי־חוץ וסודות רשמיים).
תשי"ז - 1957.

משרד החוץ

מחלקת הקשר

מברק נכנס-מסווג

אל: המשרד
מאת: פאריס

שמור

מ"ס 346
נשלח 311900 אוק. 78

[illegible]

אל מזתים
דע המרכז אירופה 1 טהרא (העבירו נא)
מאת מגדונ
שמור
אירנ -צרפת
מפי DU LAURENS המטפל באיראנ ועיראק באגף הלבנט בירציפי
היומ

1. איאתאללה חומיני הגיע ב 6.10 לנהית שארל דה גול בדרכונ אירני בר-תוקף בלא אשרת כניסה כמו כל תייר אירני (הפטור מאשרה). לא בקש ולא קבל י מקלט מדיני ושומ מעמד מיוחד

2. כא הוטלו על חמיני שומ הגבלות והמי שהתפרסמו בכלי התקשורת בנידונ איננו מדוייק. לא יעלה על הדעת בארצ זו לדרוש ממישהו שלא יתראה עמ מי שירצה א ו להגביל חופש דיבורו ותנועותיו. כאנ הוסיפ: יודאי שברור לחומיני ולסובבימ אותו שהמ לא רשאימ לערוכ הפגנות בשאנז אליזהי. איש לא בקש וכנראה לא מעלה על דעתו לבקש ממצרפת להטיל על חומיני הגבלות, כי זה לא יתכנ. הוסיפ י אתה אומר שנפגש עמ זנגיבי ואחרימ ומכנס אספות, אני לא רוצה לדעת עמ מי נפגש ולו ידעתי היתי רוצה לשכוח, כי אינ זה ענייננו זה עניינ איראני-אירני שבמקרה מתקיימ על אדמות צרפת במקומ, למשל בנ ודהי . עד כאנ. כמובנ שהבהרתי לו שאינ אנו צד בעיניינ והשאלה היא רק מפני שהדבר התפרסמ

3. להערכתי מטפלימ בנדונ לא אנשי הירציפי אלא שרותימ אחרימ. ננסה לודא.

מגדונ. =

[illegible]

כל המוסר תוכן מסמך זה, כולו
או מקצתו לאדם שאינו מוסמך
לכך - עובר על החוק לתיקון
דיני העונשין (בטחון המדינה
יחסי־חוץ וסודות רשמיים).
תשי״ז - 1957.

משרד החוץ

מחלקת הקשר

מברק נכנס-מסווג

103. ז

[illegible]

102.1

אל: המשרד
מאת: פאריס

סודי
מס. 35
נשלח : 031400 נוב 78
התקבל: 031703 נוב 78

אל דיבון, מזתים ואירופה א
מאת השגריר פריס
סודי

חומייני משגריר איראן בפריס כאשר הגיע האיש לצרפת חיפש נשיא צרפת את השגריר וכאשר לא מצאו הוא העביר לו הודעה בה נאמר שחומייני בא לצרפת כתייר ועל כן לא תותר פעילותו המדינית כאן. אחיך מטעמים לא ברורים, אבל אולי בלחץ כלי התקשורת הצרפתיים לא מנעו השלטונות הצרפתיים מחומייני לפתח פעילות מדינית.השגריר לא פנה אף פעם למשרד החוץ הצרפתי בנדון זה והוא מניח שהמנעותו עוררה תמיהה אצל הצרפתים הוא נהג כך משתי סיבות:

א. הוא העריך שהשלטונות לא ייעתרו לפניותיו

ב. הוא לא רצה לתת עילה נוספת לתומכי חומייני באירן להציגו כקרבן של שאה. השיקול האחרון היה המכריע שכן הביאו בחשבון בטהראן שבהגיע שלב התפייסות הלאומית יהיה צורך למצוא מסילות המוליכות לחומייני וחשוב להמנע ממהלכים העלולים להגביר עוד יותר את איבתו כלפי השאה השגריר מקווה עם זאת שבאסיפה הלאומית הצרפתית תוצגנה שאלות מביכות כמצרפת כך שמלאכתו תעשה בידי אחרים. ===

שהח רהמ סרהמ מנכל שהבט [illegible] חקר רמ [illegible]

258

דף 1 מתוך 1 ** יוצא

עותק 14 מתוך 22 סודי ביותר

אל: אוטבה, נר: 50, מ : המשרד
דח: ב, סג: מ, תא: 180279, זח: 1600
נד: ייצוג ישראל

סודי ביותר/בהול

השגריר .

1. ב - 16 הודיע משרד החוץ האיראני להרמלין על ניתוק היחסים .

2. הרמלין הודיע שהקנדים הסכימו לייצג האינטרסים שלנו ושאל אם יסכימו האיראנים שאיש אחד שלנו ישאר כדי לטפל בענינים .

3. אחבי הודיעו להרמלין ששהח איראן איננו מסכים לנוכחות ישראלית כלשהי, וטרם סכמו החלטתם לגבי הייצוג על ידי הקנדים

4. הבוקר צלצל שג קנדה מד לי ומסר על הפתעת שהח איראן לשמוע הדבר מפי נציג ישראל ועל הבנת מקנדה כי סוכם עמנו שעלינו עוד לבקש מקנדה פורמלית לייצג ענינינו והפניה לממאיראן תיעשה לא עלידנו אלא ע"י שג קנדה .

5. לי מודיע שמקנדה מחכה לפניתנו הפורמלית, ושתוכל למסור באוטבה אפילו בעפ' בנסיבות הקיימות .

6. השבנו כי ראינו באגרתנו לשגרירות הקנדית מה- 2.1 בקשה פורמלית בנ"ל. אנא פנה מיד בעפ' למשרד - החוץ והודע נא שאמנם אנו מבקשים פורמלית שידאגו לייצוג האינטרסים שלנו במהרך .

7. לי בקש לעשות הכל כדי למנוע פרסום הנושא בולו .

מרתים .==

תפ: שהח,רהמ,סרהמ,מנכל,שהבט,דיבון,מרתים,גוראריה,מצפא

משרד החוץ-מחלקת הקשר

751

** יוצא שמור

**

**

**

אל: ווש, נר: 380, מ : המשרד
דח: מ, סג: ש, תא: 190279, זח: 1415
נד: מילוים מאירן

גנזך
מ

שמור/מיידי

בראון. מילוים אירן.

להלן נוסח שדר תודה מרוה"מ למסירה לנשיא:

DEAR MR. PRESIDENT.

MAY I EXPRESS MY DEEP GRATITUDE TO YOU AND TO THE SECRETARY OF STATE AND HIS AIDES FOR THE HELP EXTENDED TO THE ISRAELI REPRESENTATIVES IN TEHERAN IN BRINGING THEM HOME. I KNOW IT WAS A DIFFICULT OPERATION AND A GREAT EFFORT SHARED BY AMBASSADOR SULLIVAN IN TEHERAN AND THE UNITED STATES EMBASSIES BOTH HERE AND IN THE IRANIAN CAPITAL.

IT WAS AN ACT OF FRIENDLY ASSISTANCE AT A DIFFICULT HOUR AND IN DANGEROUS CIRCUMSTANCES WHICH WE SHALL NEVER FORGET.
YOURS RESPECTFULLY AND SINCERELY,

MENACHEM BEGIN.

עד כאן
לשמנבל==

משרד החוץ

מברק נכנס

§ § § § § § § § § § § § § § §

סודי

<u>מס. 1005</u>

אל : המשרד ירושלים — חובר : 221340 נוב 62

מאת : מהישראל טהראן — נודפס: 231200

מזח. סודי.

בעיר נפרץ כרוז מודפס של המנהיג בקום AYATOLLAH KHOUMEINI

הקובע שכל התקלות כגון זכות הבחירה לנשים וחלוקת האדמות

נגרמו ע"י הציונים הנמצאים באירן.

לידיעתכם.

נציגות

תפ": שהח רוהם מנכל לבבי ניצן מזח חקר רמ רמן

סודי

א"

כל המוסר תוכן מסמך זה, כולו או מקצתו לאדם שאינו מוסמך לכך - עובר על החוק לתיקון דיני העונשין (בטחון המדינה יחסי־חוץ וסודות רשמיים). תשי"ז - 1957.

משרד החוץ

מחלקת הקשר

מברק נכנס-מסווג

-שמור-

נר: 98

נשלח: 121530 דצמ78

מידי

אל: המשרד

מאת: טהראן

103.3 / 910.1

אל ממונה בטחה.

מאת קבט טהראן.

1. 4 ימי המצור עברו במריטת עצבים וטלפונים רבים של הישראלים במשך כל שעות היממה.

2. השמועות ,ההערכות והנבואות השחורות התבדו בחלקן הגדול ומלבד שתי תהלוכות רבות משתתפים,עברו הימים בשקט.

3. היום אנחנו חוזרים למתכונת חיים רגילה ונקווה שלא יהיו שיבושים.

4. בית הספר יפתח מחר בצפון העיר וכנראה יגיעו כ-40 ילדים. נאבטח אותו בשני מאבטחים.

5. עד למסיבת המברק, משרד אל-על עובד במתכונת רגילה ואין מבקרים מעל לתקן רגיל אם במשך היום זה ימשך כך, נדווח לכם ואז תשקלו ירידת המאבטח השלישי.

6. הסוכנות נפתחה כרגיל עם מאבטח אחד ונראה כי גם כאן ירד מספר המבקרים.

7. לשדה יגיעו 2 מטוסים ולכן הוספנו מאבטח אחד כלומר את השדה מאבטחים 6 מאבטחים.

8. עדיין לא קבלנו תשובה מקולונל ...... אם יהיה אפשר לערוך מטווח מיבת מחוץ לנציגות.

9. בבית השגריר ישנה שמירה של 2 שוטרים במשך 24 שעות, במשך החג הוספנו מאבטח.

[illegible] שלוחה המוסד (בטהרן)

כל המוסר תוכן מסמך זה, כולו
או מקצתו לאדם שאינו מוסמך
לכך - עובר על החוק לתיקון
דיני העונשין (בטחון המדינה
יחסי חוץ וסודות רשמיים).
תשי"ז - 1957.

מברק נכנס-מסווג

משרד החוץ

מחלקת הקשר

103.1 / 105-1

מס. 44
נשלח 051650 דצמ 78
התקבל 051743

אל: המשרד ש מ ו ר
מאת: טהרנ מ י י ד י

ראובנ לביא בטמח.

1. נפגשנו היום עם קולונל ...... אשר אישר לנו כי המפגינים משתמשים בנשק.
2. מחקירות עצורים נודע כי ישנמ גורמימ פלשתינימ המעודדימ ומאמנימ סטודנטימ איראנימ.
3. הוסיפ כי מחקירות לא הועלה כי הזרימ או הישראלימ המ יעד אלא המטרה היא הורדת השלטונ וחיסול השאה.
4. עד ל-15 בדצמבר 78 אינו יכול להבטיח שמירה סדירה של שוטרימ מכיוונ שחסר להמ כח אדמ.

בט

כל דיבונ גור-אריה מזתימ בטמח שמורה(בנפרד) המוסד(בנפרד)
וא